דער יוד

DER JUDE

צייטשריפט

פיר אלע יודישע אינטערעסען.

ערשיינט יעדע וואך.

→ פערלאג: חברת „אחיאסף“. ←

אבאנאמענטס פרייז יאהרליך:
אסטרייך-אונגארן – .12 קראָנען
האלביאהריג —.6 „
פירטעליאָהריג —.3 „
דייטשלאנד —.10 מארק.
ארץ ישראל —.12 פראנק.
אנדערע לענדער —.15 „
אמעריקא. ענגלאנד —.10 שילינג

פרייז פון מודעות (אנצייגען):
פיר יעדער קליינע שורה פעטיט 20 העללער ,25 פפעניג, 10 קאפ.

דער פרייז פיר רוסלאנד:
גאנץ יאהרליך —.5 רובל.
האלב יאהרליך —.3 „
פיערטעל יאהרליך 1.50 „
מען קען אויך אויסצאהלען אין 3 ראטען:
ביים אבאנירען — 2 רובל
דען 1טען אפריל — 2 „
דע 1טען אויגוסט — 1 „
איינצעלנע נומערן 15 קאפ.— 30 העללער.
ענדערן די אדרעס קאָסט 20 קאפ.

קראקויא, חשון תרס״ב. נומער 41. Krakau, 17 October 1901.

אינהאלט.

א) די שחיטה אין דייטשלאנד. פאביוס שאך.
ב) אויס גאליציען. מ. הענעס.
ג) פאָליטישע איבערזיכט. י. ל.
ד) בריעף פון לאָנדאָן. י. דאלידאנסקי.
ה) דער 5-טער קאָנגרעס.
ו) יודישע שטעדט און שטעדטליך. אמת.
ז) מען שרייבט אונז.
ח) די יודישע וועלט.
ט) ראָמאנסען. געדיכטע. יהואש.
י) די זומערפויגעל. א מעשה. בן-עמי.
יא) אָזי. ערצעהלונג. יהודה שטיינבערג.
יב) אין דער תיבה. פעלעטאָן. גרשם באדער.

ה. תרס״ב ← וואכען-קאלענדער (לוח) → 1901

די טעג פון חודש	וואך	פאוזיערניק-אקטאבער		נייער כ. אָקט.	אלט. ס. דעק.
ז׳	זונטאג			20	6
ח׳	מאנטאג			21	7
ט׳	דינסטאג			22	8
י׳	מיטוואך			23	9
י״א	דאנערש.			24	10
י״ב	פרייטאג			25	11
י״ג	שבת	פרשת לך לך		26	12

טאג	יאהר	קורצע פערצייכנונגען פון דער יודישער געשיכטע.
ז	ה. ק״י	האט דער פאפסט מודיע געווען אז דער בלבול געגען יודען וועגען פערגיפטען די ברונענס איז שקר.
ח	ג תתכ״ט	האָבען די קנאים בעזיעגט די רוימער ביי ירושלים.
ט	ה פ״ח	געשטאָרבען הרא״ש ז״ל.
„	ה. צ״ט	האָט קאזימיר פון פאָלען בעשטעטיגט די יודישע רעכטע.
י	ה.רמ״ה	האָט די שפאנישע אינקוויזיציע גוזר געווען אויף אנוסים.
יא	ה. מ״ו	עלילת דם אין מינכען. פערברענט 180 יודען.
יב	ה. ל״ג	האָט דער פאפסט פערבאָטען צו גלויבען עלילת-דם.
„	ה. נ״ט	אויסגעהרג׳ט עקדה״ש אַלע יודען פון היילבאָרן.
יג	ה. שי״ד	אויף בעפעהל פון פאפסט פערברענט ספרי תלמוד אין וועניעדיג.

צו אבאָנירען:

אין קראקא:
Administration „DER JUDE“, Krakau, Gertrudy 16.

אין לאָנדאָן:
R. Mazin, Bookseller 100 Old Montague Str. London, E.

אין ווארשא:
Verlag „Achiasaf“, Warschau, Postkiste Nr 25, mündlich: Twarda 6, Thür 4.

אין אמעריקא:
R. Kantorowitz, 4 Rutger Str. New-York

דער „יוד“ איז אויך איינגעטראגען אין דער צייטונגספרייזליסטע דער ק. ק. עסטרייכישען פאסט אונטער דער נומער: 1920 a Nachtrag VII.

צוקערניע ש. שפינעלנלאו

וואַרשא, נאַלעווקי Nr. 10

(פאַרמאַלס איגעלזאָהן), וועלכע עקזיסטירט זייט 18 יאהר. פון דער צייט און ווייט איך האָב זי איבערגענומען אונטער מיינע אויפזיכט האָב איך פיעל פערבעסערונגען איינגעאַררענט. ריין, כשר, בילינ. בעשטעלונגען ווערען פינקטליך אויסגעפיהרט, היער און אויף דער פּראָווינץ. פיעלע ראַנקען בריעפליך אויך מינדליך.

די צוקערניע בעזיצט 24 צייטונג צום לעזען.

סטעמפעל נראַווער

און חתימות

Варшава

Гусья 5.

די בוכהאַלטונג

קורזוס שלם עם כל ההוספות בשפת רוסיא או זשארגאן במחיר נמוך. פ"פ ומכתב למבחן ישלח חנם מורה הבוכה'

С. Л. Гельфандъ, Кіевъ Деміевка.

אין מוסטער־חדר פיר קנאבען

פון מ. מ. שפירא, טווארדא 26

ווירד געלערנט העבראיש, תורה, תפלות גמרא און אלגעמיינע געגענשטענדע ספעציעל.

די שטעלען וואו מען קען בעקומען די אקציעס פון יודישען קאלאניאל־באנק.

ביאַליסטאָק, פערליס און גינזבורג.
באברויסק, יוסף קאַצענעלסאָן א. זעהנע.
גראָדנאָ, מ. מ. עליאשעוו.
עקאַטערינאָסלאוו, מ. אוסישקין.
ווארשא, געברידער באכראך.
" מ. פעלדשטיין.
" א. יאסינאווסקי רעכטסאנוואלט.
ווילנא, מ. אראנאווסקי.
" בן־יעקב.
" י. ל. גאָלדבערג.
ליבאווא, דר. נ. קאַצענעלסאָן.
" יוסף קאַצענעלסאן & זאהן.
לאָדז, נ. קאָפעל & ה. פאַגעלסאָן.
מאָסקווא, געברידער אוריסאָן.
מינסק, מינסקער קאממערץ־באַנק.
" מ. ג. ראפאפארט.
אָדעסא, שמואל בארבאש.
פינסק, פינסקער געזעלשאַפט געגענזייטיגען קרעדיט (ווזאימנאווא קרעדיטא)
פעטראָקאוו, הענזעל פרענקעל.
טאגאנראג, אזאווא־דאנער קאמערץ באנק
ריגא, ל. שאליט.
קיעוו, דר. מ. מאנדעלשטאם.
קאוונא, קאוונער געזעלשאַפט געגענזייטיגען קרעדיט (ווזאיעמנאָווא קרעדיטא)
" איסר בער וואָלף

יודישער פאלקסקאלענדער

** תרס"ב **

זיעבענטער יאהרגאנג.

מיט ליטעראַרישע אַרטיקלען פון דר. מ. נארדוי, ראובן ברײנין, י. ל. פרץ, מ. ווירטה, יוסף קלויזנער, ג. באדער, י. וואַרטסמאַן און מיט בילדער און אילוסטראציאָנען.

— פרייז 30 קאפ' מיט פארטא 40 קאָפּ'. —

צו בעקומען ביי:

Издательство „АХІАСАФЪ", Варшава.

עס זענען אויך צו בעקומען די יאהרגענגע תרנ"ט ת"ר"ם און תרס"א צום פרייז 30 קאפ' מיט פארטא 40 קאפ'.

סוחרים! מוכרים!

איך קויף צו יעדער צייט „מוטערקארן" (Рожки, Шпорь) „שפאַנירפליענען, „לוקאפאר" און צאהל דעם גרעסטען מקח.

D. ANDERMAN, BRODY (Austria).

Д. АНДЕРМАНЪ въ БРОДЫ (Австрія).

יצא לאור ונשלח להחותמים

„הדור" Nr. 39

וזה תכן ענייניו:

ישראל — שאור שבעיסה. א־ב. ד"ר ש. ברנפלד.
בארצות המערב. ל"ו. ש. ב"ד.
ברוסיה. ד"ר משה אלעזר אייזענשטאדט.
השקפה על דברי המדינות.
מאורעות ומעשים.
ציזארי לומברוזו. מקס נורדוי.
בערב. (שיר). בן־ציון.
מאגדות החיים. א. י"ל ברוכוביץ.
בקרת: הזמיר. שופר.
הזהיר ב„לא תעשה". (פיליטון). א. ז. ראבינאוויטש.
רשימות שונות.

תנאי החתימה: באוסטריה־אונגריה: לשנה 14 קראָנען, לחצי שנה 7 קראָנען, לרבע שנה 3,50 קראָנען. ברוסיה: לשנה 6 רו"כ, לחצי שנה 3 רו"כ, לרבע שנה 1,50. באשכנז לשנה 12 מארק, באנגליה לשנה 12 שילינג. בשאר ארצות לשנה 17 פרנק. בארץ ישראל לשנה 15 פראַנק.

להחותמים על „הדור" ו„השלח" ביחד, יוזל המחיר בשני ר"כ.

והיה המחיר: לשנה 10 ר', לחצי שנה 5 לרבע שנה 2,50.

Издательство „АХІАСАФЪ", Варшава.

III. Jahrgang. **DER JUDE.** Nr. 41

דער פרייז פיר רוססלאנד:
גאנץ-יאהרליך —.5 רוביל.
האלב-יאהרליך —.5 רוביל.
פירטעל-יאהרליך 1.50 רוביל.
מען קען אויך אויסצאהלען אין 3 ראטען:
ביים אבאנירען — 2 רוביל
דען 1טען אפריל — 2 "
דען 1טען אויגוסט — 1 "
ענדערען די אדרעססע קאסט 20 קאפ.

דער יוד

צייטשריפט
פיר אלע יודישע אינטערעסען.
ערשיינט יעדע וואך.
פערלאג: חברת „אחיאסף“.

אבאנאמענטס פרייז יאהרליך:
אסטרייך-אונגארן —.12 קראנען.
האלביאהריג —.6 "
פירטעליאהריג —.3 "
דייטשלאנד —.10 מארק.
ארץ ישראל —.12 פראנק.
אנדערע לענדער —.15 "
אמעריקא, ענגלאנד—.10 שילינג.
פרייז פון מודעות (אנצייגען):
פיר יעדע קליינע שורה פעטיט 20 העלער, 25 פפעניג, 10 קאפ.
Erscheint Donnerstag.

קראקויא, חשון תרס״ב. נומר 41. Krakau, 17 October 1901.

די שחיטה אין דייטשלאנד.

מיר יודען זענען געווים ניט קיין פיינד פון דער הומאניטעט, ד. ה. פון דעם רעיון צו מאכען איידעלער דאס מענשליכע הארץ און די מענשליכע געפיהלען. „רחמנים־בני־רחמנים“ איז דער שטאלצעסטער טיטעל פון אונזער פאלק. צער־בעלי־חיים, ד. ה. רחמנות האבען אויף אלע בעשעפענישען, וואס גאט האט בעשאפען, איז ביי אונז יודען אזא נאטירליכעס געפיהל, אז שוין פון אנהויב אן, אין די ערשטע טעג פון אונזער געשיכטע, אין דער תורה, געפינען מיר זי קלאהר און דייטליך. צער־בעלי־חיים האבען מיר שוין געהאט אין יענער צייט, ווען אנדערע פעלקער זענען געגאנגען אין די צירקען און האבען געקוקט מיט גרויס נחת, ווי מענשען און ווילדע חיות האבען זיך געראנגעלט און געריסען. אין אונזער תורה געפינט מען פיעל מאל, ווי מען מוז האבען רחמנות אויף די ארימע בעשעפענישען און ווי מען טאר זיי ניט פייניגען און מאטערן. שפעטער אין דער צייט פון גמרא האט מען די מצוה פון רחמנות נאך ווייטער אויסגעבויט און מען האט אנגעזאגט, אז מען זאל היטען די בהמות, ווי לאנג זיי לעבען, און אז מען דארף זיי טויטען, ווייל מען מוז האבען פאר די מענשען פלייש צו לעבען, מוז מען זיי אזוי טויטען, אז זיי זאלען ניט האבען קיין יסורים און זאלען ניט לאנג ליידען. אלע אונזערע דינים, וואס זאגען אן, אז דער חליף מוז זיין שארף און אז דער שוחט מוז זיין איין מומחה און מוז קענען גוט זיין מלאכה — זיי האבען אלע דעם צוועק, אז די בהמה זאל גיך אויפהערען צו לעבען און זאל ניט ליידען.

אז די אנדערע געבילדעטע פעלקער קומען צו אונז, זיי ווילען מענשליכקייט און רחמנות, אדרבא! מיר זענען געווים גרייט צו געהן מיט זיי צוזאמען. א אמת׳ע מענשליכקייט מוז אויך אויף אונז יודען האבען רחמנות און מוז אונז נוצען. אמת טאקע, אז די היינטיגע הומאניטעט און די נייע קולטור האבען אונז פיעל צוגעזאגט און ווייניג מקיים געווען, זיי האבען אונז אויסגעשטעלט גרויסע וועקסלען, און דערנאך האבען זיי עס ניט איינגעצאהלט און האבען אונז נור געגעבען א ביסיל פון די צינזען. פון דעסטוועגען איז דאך פארט בעסער פאר די יודען ווען זיי וואהנען צווישען געבילדעטע פעלקער. עס איז פארט בעסער אז מען האט חאטש א ביסיל פרייהייט, אז מען קען לכל הפחות לעבען און ארבייטען פאר זיך און פאר די קינדער. עס איז דאך א גרויסער אונטער־שיער, אויב מען לעבט אין דייטשלאנד אדער אין רומעניען, אין ענג־לאנד אדער אין מאראקא. אז איך הער רעדען פון בילדונג, מענשליכקייט, קולטור און הומאניטעט, ווער איך א ביסיל פרעהליכער. איך ווייס אפילו, אז אויך דארטען האבען מיר ניט אויף גרויסע זאכען צוווארטען איך חלום ניט קיין גרויסע חלומות, — אבער א ביסיל גוטס קומט דאך אויך אונז אן. אז עס איז א שמחה און מען האט פיעל פרייד, דער־מאהנט מען זיך אויך אין די אומגליקליכע און ארימע מענשען, און אויך דעם פאלקס־ארימאן ישראל פאלט איבער א פאר ברעקליך פון פרייהייט און גערעכטיקייט. ביי אלע גרויסע פארשטריטע פון די מענש־הייט זענען דאך שטענדיג געבליבען אויך עטליכע טראפען פאר אונז יודען. פון דער פינסטערקייט האבען מיר אודאי קיין גוטס ניט צו ער־ווארטען. אט אזוי פרעה איך מיך שטענדיג ווען איך הער א גוטע בשורה, אז די קולטור האט זיך פערברייטעט, אז די ליכטיגקייט האט מנצח געווועזען איבער די פינסטערניש. א ביסיל מעהר ליכט, א ביסיל מעהר פרייהייט — דאס גיט אונז ווידער מוטה און האפנונג.

די קולטורפעלקער גרינדען חברות צער בעלי חיים — מה טוב! רחמנות האבען אויף די ארימע בהמות, וואס קענען ניט רעדען און קלאגען — טאקע א שענע זאך. אבער די חברות זאלען ניט פערגעסען, אז די מענשען געהערען אויך צו די בעלי חיים און אז מיר יודען גע־הערען דאך פארט אויך צו די מענשען. אז מען רעדט אבער פון צער בעלי חיים און מען וויל די יודען אסר׳ן די שחיטה — דאס איז א בלוטיגער וויטץ. א קליינער פראגרעס אין קולטור איז אויך וואס ווערט ווארום מיט קליינע טריט קומט מען אויך צום ציעל. אבער עס מוז זיין איין אמת׳ער פראגרעס, קיין חנופה, קיין צביעות, קיין פערבארגענע ניעדערטרעכטיגקייט.—

שוין זייט 10 יאהר ארבייטען די חברות צער בעלי חיים אין דייטש־לאנד מיט אלע כחות, אז מען זאל דורך איין געזעץ אסר׳ן פאר יודען די שחיטה. אין דער „פרייער“ שווייץ, וועלכע מען חנפה׳ט, אז דארטען איז ניטא קיין אנטיסעמיטיזם, האט מען דאסזעלביגע געשענק בער־שעהרט. אין די אנדערע לענדער פון דייטשלאנד איז די שחיטה אויך זייט 1890 געווארען א „ברענענדע פראגע“. אמאל שלאפט די זאך אויף א קורצע צייט א ביסיל איין, אבער מען לאזט איהר ניט רוהען, מען וועקט איהר באלד ווידער אויף. דער „קאמיטעט געגען דעם אנטי־סעמיטיזם“ אין בערלין האט באלד איינגעזעהען די גרויסע געפאהר און

האט אבגעדרוקט אין יאהר 1894 איין בוך מיט די מיינונגען איבער שחיטה פון בעריהמטע פראפעסארען פון טיערערצטע און קריסטליכע קצבים. די אלע מומחים זאגען אז די יודישע שחיטה איז דער לייכטעסטער און הומאנסטער טויט פאר די בהמות. אט האט מען געמיינט, אז די געגנער פון שחיטה וועלען פערשטימען, — טאקע ניין. זיי זאגען, אז ווער עס זאגט גוטעס איבער יודען האט גענומען שוחד אדער איז סתם א פראסטאק, א געלעהרטער איז נור דער, ווער עס זאגט, אז די שחיטה איז א שאנדע פאר די קולטור. אזוי האט מען ווידער אנגעהויבען אגיטירען אנטקעגען די שחיטה און מען לאזט די רעגיערונג און דאס פאלק ניט אין רוה.

מיר האבען זיך ברוך־השם אין דייטשלאנד אין די לעצטע 10 יאהר צוגעוועהנט צו אלע משונה'דיגע און פערדרעהטע זאכען, און איצט וואונדערען מיר זיך שוין איבער קיין זאך נישט מעהר. אלע פערייגען אין דייטשלאנד זענען אפען אדער פערבארגען אנטיסעמיטיש, פאר וואס זאלען די חברות צער בעלי חיים בעסער זיין? איי וואס, דער נאמען? דאס איז גאר נישט. ווער פרעגט היינט נאך דעם נאמען? אבער — אנטיסעמיטיש איז דאך איצט א מאדע געווארען, טא, שעמט זיך ניט, זאגט פראסט ארויס: „מיר האבען פיינד די יודען און ווילען ניט, אז זיי זאלען גוט לעבען. וויל עמיצער זיין א פרומער יוד, זאל ער קריינקען, זאל ער פערדארט ווערען, זאל ער לעבען אהן פלייש, אדער — זאל ער אוועק פון דייטשלאנד, ווערען מיר פון איהם פטור!“ צו וואס דארפט איהר נאך די מאוסע חנופה פון מענשליכקייט און קולטור? האט איהר עפיס נור רחמנות אויף די פיערפיסיגע בעשעפענישען? זענען די צווייפיסיגע ברואים ניט אויך לעבענדיגע בעשעפענישען?

איצט האבען געפונען די חברות צער בעלי חיים אין בערלין א נייע המצאה. זיי שיקען פונאנדער בראשורען אנטקעגען די שחיטה צו די יודען אליין. צו יעדען ראבינער און צו יעדען בעריהמטען יודען שיקען זיי אריין א בקשה צו דער רעגירונג, אז זי זאל אבשאפען די שחיטה, „וואס זי איז א חרפה פאר יעדעס געבילדעטע פאלק און איז אנטקעגען די מענשליכקייט“. און די דאזיגע בקשה — אזוי וויל די בערלינער חברה — זאלען די דייטשע יודען און זייערע ראבינער אונטערשרייבען. ד. ה. א פנים, מען מאכט פון די יודען חוזק. מען האט דאס נור געזאלט פראבירען, זאגען די קריסטען אין דייטשלאנד, זיי זאלען ענדערן צוליעב די יודען זייערע רעליגיאנסזאכען, וואלט איהר געזעהן, וואס פאר א געשריי מען וואלט געמאכט איבער די יודישע חוצפא. אבער — ביי יודען, דאס איז וואס אנדערש...

אז די חברות צער בעלי חיים וואלטען טאקע באמת געוואלט רחמנות האבען אויף די בהמות און חיות, וואלטען זיי געקענט געפינען אנדערע זאכען, וואס צו טהון. עס איז איצט מאדע געווארען, אז אין אלע גרויסע שטעדט פון דייטשלאנד ווערען געמאכט וועטען פאר דאס גיכע לויפען פון פערד. אלע לויפען ארום זעהען דאס וואונדער און פרעהען זיך ווי איין פערד יאגט ווי א ווינד און יאגט אריבער די אנדערע און קומט גיך צום ציעל, כדי זיין בעל־הבית זאל קריגען דעם פרייז פון אזוי און אזוי פיעל טויזענד מארק. קיינער האט גאר קיין רחמנות ניט אויף די ארימע פערד, וואס מוטשען זיך נעביך די נשמה ארויס, ביז זיי לערנען אויס דאס גרויסע קונצשטיק. איך פרעג אייך: פאר וואס קומען ניט די חברות מיט זייערע הומאניטעט און שרייען, אז אזעלכע פערגעניגען זענען ניט פאסענדיג פאר דאס מענשליכע געפיהל? אט ווערט אומעטום פאר די פירסטען און סתם פאר די נגידים געמאכט א פאר מאל אין יאהר געיעג, וואו מען טרייבט צוזאמען די חיות פון

פעלעטאן.

אין דער תיבה.

(א מעשה'לע פון חומש ארויס.

פון גרשם באדער.

דער רעגען האט געגאסען און געגאסען אהן אויפהער...

זיבען טאג נאך אנאנד האט די זון געברענט נישט צום אויסהאלטען. די לופט איז געוועזן הייס און דושנע אפילו ביי נאכט. פלוצלינג איז די זון אונטערגעגאנגען, בלייערנע וואלקען האבען בעדעקט דעם הימעל; דערנאך האט אנגעהויבען שרעקליך צו דונערן און צו בליצען. איין דונער האט געיאגט דעם אנדערן און א בליץ איז געלאפען נאך א בליץ. און עס האט זיך אויפגעהויבען א שטורם־ווינד, וואס זיינסגלייכען האט מען נישט נעהאט געזעהען ביז דעמאלט; הונדערטיאהריגע טענענבוימער האט ער אויסגעריסען מיט דעם ווארצעל, די שטארקסטע פעלזען האט ער איינגעבראכען און אראבגעווארפען אין דעם טיעפען אבגרונד. אלע חיות, אלע בהמות און אלע עופות זענען ארומגעלאפען און ארומגעשפרונגען אין די פעלדער, אין די וועלדער און אויף די בערג ווי משוגע. די מענשען זענען געבליבען ווי פערגליווערט פאר שרעק און האבען געזוכט איין ארט, וואו זיך צו בעהאלטען. און עס האט אנגעהויבען א שלאקס־רעגען, גלייך מען זאל אראבגיעסען פון אויבען טויזענדער פעסער וואסער מיט אמאל. און אזוי ווי עס האט געגאסען פון אויבען, אזוי איז דאס וואסער צוגעקומען אונטען; אלע וועגען און אלע שטעגען, אלע פעלדער און אלע וויעזען זענען אין איין מינוט געשטאנען אונטער'ן וואסער.

די מענשען זענען אנטלאפען אויף די העכסטע בערג אדער ארויפגעקראכען אויף די גרעסטע בוימער, אויף די דעמבעס, אויף די סאסנעס, אויף די טענענבוימער און אויף די צעדערן. עס האט אבער גאר נישט געהאלפען. דער ווינד האט זיי אראבגעווארפען פון די בוימער ווי פוילע בלעטליך און דאס וואסער האט זיי אוועקגעשוועמט. אדער דער ווינד האט אויסגעריסען די בוימער און די מענשען האבען זיך נאך געקענט האלטען אן א בוים, שווימענדיג מיט איהם צוזאמען אויף דעם וואסער, ביז ער האט ערגיץ אנגעשלאגען אין א פעלזען.

דאס וואסער האט גערוישט מורא'דיג. די טרענקענדע האבען זיך געראנגעלט מיט דעם טויט און זייערע שרעקליכע קולות האבען זיך פערמישט מיט דעם רעש'דיגען זיעדען פונ'ם וואסער, מיט דעם שרעקליכען פייפען פונ'ם ווינד, מיט דעם קנאקען פונ'ם דונער און מיט דעם געשריי פון די חיות, פון די בהמות און פון די עופות, וואס זענען דערטרונקען געווארען צוזאמען מיט די מענשען.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

נח האט שוין געוואוסט פריהער, אז דאס אומגליק וועט קומען. און כדי ער זאל זיך קענען רעטען מיט זיין הויזגעזינד, האט ער זיך געמאכט א „תיבה“, דאס איז געוועזן א הויז פון 300 איילען לאנג, 50 איילען די ברייט און 30 איילען הויך. און געמאכט איז עס געוועזן קינצליך אויף 3 עטאזש מיט איין בעזונדער וואוינונג פאר די מענשען, בעזונדערע דירות פאר חיות, בעזונדערע פאר בהמות און פאר עופות. 120 יאהר האט געדויערט דאס בויען די תיבה, און געמאכט איז זי געוועזן פון אזא מין האלץ, וואס עס זאל איהם נישט קענען שאדען דאס רוישענדע וואסער און דער שטורמענדער ווינד; די ווענד זענען אויך געוועזן גוט בעפעסטיגט און ארומגעקלעבט אויסענווייניג און אינעווייניג מיט פעך, דאס וואסער זאל נישט קענען דורכנעצען.

וואלד אין א שמאלע געסעלע און מען העטצט זיי אזוי לאנג, ביז מען חאפט זיי און שיסט זיי. און אז מען האט זיי שוין געשאסען, זענען זיי נאך אויך ניט טויט, נאר לויפען נאך ארום מיט די גרעסטע יסורים, ביז זיי ענדיגען זייער לעבען. פאר וואס שרייט מען ניט, אז אזעלכע אכזריות מוז אויפהערען, אז נאט האט ניט בעשאפען די חיות פאר די גרויסע לייט צום פערגניגען? אט דא איז מען שטיל און מען רעדט גאר קיין ווארט ניט, אבער — אז יודען ווילען שעכטען א אקס אדער א קאלב צו עסען א שטיקיל פלייש, פערגינט מען זיי ניט. און דאס רופט מען אין דייטשלאנד אין אנהויב פון דעם 20-טען יאהרהונדערט מענשליכקייט און גערעכטיגקייט! אויף נאמנות, מען ווייס ניט, אויב מען זאל פון דעם לאכען אדער וויינען! — ביים איידעלען גע׳עג און פערד-טרייבען רעכענט מען זיך מיט דער פערברייטעטען מנהג, אבער מיט דער יודישער אמונה וויל זיך קיינער ניט רעכענען.

אין היידעלבערג זענען איצט געקומען 2 נייע העלדען פון הומאני-טעט, פראפעסאר ד״ר קעהרער און מעדיצינאלראט ד״ר מיטטער-מאיער. זיי האבען ארויסגעפונען, אז די יודישע רעליגיאן האט גאר די שחיטה ניט פארגעשריבען און אז די שחיטה איז א שרעק פאר די גאנצע מענשהייט. ווער עס האט איין אנדער מיינונג — אזוי זאגען זיי — פערשטעהט גאר נישט פון דער זאך אדער ער האט ניט ליעב צו זאגען דעם אמת. נו, טא וואס זאל מען ענטפערן אויף אזעלכע טענות? אז זיי ווילען אונז גאר זאגען, וואס עס געהערט צו אונזער אמונה! זיי האבען נאך געמוזט גאר פערלאנגען, אז מען זאל מאכען די אנטיסעמיטען פאר גבאים פון די שולען און שטעקערן פאר דעם אבערראבינער פון גאנץ דייטשלאנד.

אונזערע יודען אין דייטשלאנד זעהען אבער גאר ניט, וואס פאר א סכנה עס ליגט דרינען און אז זיי זענען מחויב אנטקעגען דעם צו אר-בייטען און צו זארגען, אז זיי זאלען ניט ווערען בעגליקט מיט דעמ-זעלביגען געשענק ווי אין זאקסען. איך האב מיר מיהע געגעבען, זיי צו דערמאהנען און מיר האבען געשריעבען קיין בערלין, און דורך אונזער ארבייט האט דער ראבינערפערבאנד אנגעהויבען א ביסיל צו טהון אין דער דאזיגער זאך. די דייטשע ראבינער האבען אבגעגעבען א ערקלעה-רונג, אז די שחיטה איז א מצוה, וואס איז געבאטען פון דער אמונה און אז זי איז א הומאנע און לייכטע טויטונג פאר די בהמות.

איך האב אבער מורא, אז מיט דער צייט וועלען דאך די אנטי-סעמיטען גובר זיין און אז די שחיטה וועט גע׳אסר׳ט ווערען אין גאנץ דייטשלאנד. עס איז א שווערע מלחמה און דיביידע מחנות זענען ניט גלייך, ווארום א חוץ דעם, וואס מיר האבען אין דייטשלאנד מינדעסטענס 10 מיליאנען אנטיסעמיטען און נור 600.000 יודען, זענען די אנטיסע-מיטען ריכטיגע קעמפפער און הערען ניט אויף צו ארבייטען פאר זייער זאך, און די יודען זענען גלייכגילטיג און קימערן זיך וועניג וועגען זייער יודישקייט. „אז ניט קיין שחיטה, איז ניט קיין שחיטה, וואס זאל מען טהון?“ די תשובה הערט מען פון כמעט אלע דייטשע יודען. זיי זעהען ניט, אז דערמיט ווערט אונטערגעגראבען די ערד אונטער זייערע פיס און זיי ווערען צו מענשען אהן רעכטע. עס מוז נאך פיעל ערגער ווערען ביי די דייטשע יודען, ביז זיי וועלען זיך דערמאנען, אז זיי זענען יודען און אז זיי מוזען אלע שטרייטען פאר די אידעאלען פון דעם יודענטום.

קארלסרוהע (באדען). פאביוס שאך.

איידער דער רעגען האט זיך נאך אנגעהויבען, האט נח אריינגע-נומען צו זיך אין דער תיבה פון איטליכען מין בהמות און עופות צו זי-בען פאר. דערנאך איז אנגעקומען דער לייב, דער טיגער, דער בער, דער וואלף און די איבריגע ווילדע חיות, בעטען זיך ביי נח׳ן, ער זאל זיי אויך אריינגעהמען צו זיך אין דער תיבה. פון זייער פנים האט מען געקענט ארויסלעזען, אז זיי ווילען שוין פון היינט אן גוט און פרום זיין; זיי וועלען שוין נישט מעהר עסען קיין לעבעדיגע בעשעפענישען, פשוט שטרוי ווע-לען זיי עסען, גלייך מיט אלע אקסען. דאס איינענע האט אויך געבעטען דער אדלער און אלע איבריגע רויבפויגעל. פון היינט אן, האבען זיי צוגע-זאגט, וועלען זיי שוין נישט מעהר עסען קיין שום „דבר מן החי“; פשוט תבואה וועלען זיי עסען און נישט מעהר...

נח האט אויף זיי רחמנות בעקומען און האט זיי אויך אריינגענומען צו זיך, פון איטליכען מין צו איין פאר.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

דרויסען האט דער רעגען נאר נישט געוואלט אויפהערען. דער ווינד האט געשטורמט, דער דונער האט געקראכט און דאס וואסער האט גע-זאטען מיט רעש.

אין דער תיבה איז אלץ געווען אין שרעק, אין ציטערניש און נידער-געשלאגענקייט. נישט נור נח מיט זיין בני־בית, זיין ווייב און זיינע דריי זיהן מיט זייערע ווייבער, נאר אפילו אלע חיות און אלע בהמות און אלע עופות זענען פערצ־טערט און נידערגעשלאגען. תמיד געוואוינט אין נאט׳ס פרייער לופט, איז זיי זעהר שווער אנגעקומען, אויסצוהאלטען אין דער תיבה.

נח מיט די זיהן זיינע זענען ארויסגעגאנגען צווישען די חיות, בהמות און עופות, אונטערצוטראגען זיי יעדעם מאל אביסיל פריש עסען. און אז די לייבען, די טיגערס, די בערען, די וועלף, די אדלערס און די נייערס זע-נען הונגעריג געווארען, האבען זיי זיך נישט מעהר צוגעריהרט צו קיין שום אנדער חיה. זיי האבען טאקי געוואלט האלטען דעם נדר, גוט און פרום צו ווערען... נח האט איטליכען געבראכט אביסיל שטרוי, אביסיל היי, אביסיל גראז, עטליכע קערנדליך תבואה און אלעם האט געגעסען מיט אפעטיט.

די תיבה איז געשוואומען אויפ׳ן וואסער און דער ווינד האט זי גע-ווארפען אויף אלע זייטען. די חיות, בהמות און עופות האבען דורך דעם נישט געקענט איינשטעהן אפילו א רגע. דער ווינד האט א ווארף געטהון מיט דער תיבה און דער לייב איז צוגעפאלען צום אקס און דער טיגער איז ארויפגעפאלען אויף דעם אייזעל אדער אומגעקעהרט. די בהמות זענען איבערדעם געווען אין איין שרעק, זיי האבען נעביך געמיינט, אז אט איז שוין געקומען זייער סוף, אט וועלען זיי די ווילדע חיות אויפפרעסען.

— האט נישט קיין מורא! האבען די חיות געשריען — האט גאר נישט קיין מורא! מיר וועלען אייך גאר נישט טהון. פון היינט אן וועלען מיר אויף אייך שוין מעהר נישט אנפאלען. גראז און שטרוי וועלען מיר עסען גלייך מיט אייך... גאט זאל נור העלפען, דער רעגען זאל אויפהערען...

— האב נישט קיין מורא! — האט דער לייב געזאגט צום אקס — פון היינט אן וועלען מיר שוין לעבען בשלום. איך וועל דיר העלפען אר-בייטען, פערדיענען אויף פרנסה... גאט זאל נור העלפען, דער רעגען זאל אויפהערען... דערווייל לאז מיר חאפען נאך א גרעזיל פון דיינעס. איך בין זעהר הונגעריג...

— נעם אדוני לייב, נעם וויפיעל דו ווילסט נור אליין און לאז עס דיר גוט שמעקען! — האט דער אקס אויף דעם געענפערט. ער האט זיך גליקליך געפיהלט, זעהענדיג ווי דער לייב עסט שטרוי און גראז גלייך מיט איהם.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — — —

אויס גאַליציען.

ב.

די וויבאָרעס אין גאַליצישען פּאַרלאַמענט (לאַנדטאַג) זענען בשלום פּאַריבער, דער „צענטראַל־וואַהלקאָמיטעט", ד. ה. די קאָנסערוואַטיווע, שטאַרקסטע און הערשענדע פּאַרטיי האָט אַזוי ווי תמיד אויך דאָס מאָל גובר געווען און בשלום זיך דורכגעפיהרט אַלע איהרע קאַנדידאַטען, חוץ צוויי — וועלכע זענען געווען י ו ד ע ן. ד"ר ב י ק, דער ראש־הקהל פון לעמבערג, און ד"ר ה אַ ר אָ ו ו י ט ץ, דער ראש־הקהל פון קראָקוי זענען נישט אויסגעקליבען געוואָרען, האָטש זיי זענען געווען מיטגליעדער פון צענטראַל־וואַהלקאָמיטעט. דערמיט איז אויך פערלאָרען געגאַנגען איין מאַנדאַט (איין שטעל), וואָס די יודען האָבען ביז איצט געהאַט אין לעמבערג. נאָך דער מורא'דיגער אַגיטאַציאָן און די פייערדיגע רעדען, וועלכע זענען פון פערשידענע פּאַרטייען געהאַלטען געוואָרען און וועלכע האָבען אַלע מודה געווען, אַז יודען קומט מיט רעכט וועניגסטענס אין די צוויי גרעסטע יודישע קהלות מאַנדאַטען — איז קיין איינציגע פּאַרטיי נישט געווען גענוג שטאַרק איהר יודישען קאַנדידאַט דורכצוברייננגען, אָדער, ריכטיגער געזאָגט, קיין איינציגע פּאַרטיי האָט נישט בעוויזען דעם גוטען ווילען צו מאַכען דיזעלבע אַנשטרענגונגען פאַר די יודען ווי פאַר איהרע קריסטליכע קאַנדידאַטען. דאָסזעלבע, וואָס האָט זיך געטראָפען מיט די צוויי יודישע קאַנדידאַטען פון דער קאָנסערוואַטיווער פּאַרטיי, ד"ר ביק און ד"ר האַראָוויטץ, איז געווען אויך ביי די צוויי דעמאָקראַטישע קאַנדידאַטען, ד"ר ליליען (לעמבערג) און ד"ר גראָס (קראָקוי). זייערע קריסטליכע חברים זענען, מ י ט י ו ד י ש ע ש ט י מ ע ן בשלום דורכגעקומען און די יודען זענען דורכגעפאַלען, האָטש נאָך דעם דעמאָקראַטישען גייסט דאַרף נישט זיין, דאַכט זיך, קיין חילוק צווישען יוד און קריסט, בפרט נאָך ווען פאַר די וויבאָרעס האָבען זיי דאָך אַלע מודה געווען, אַז יודען קומט נישט נור איינער אָדער צוויי ערטער אין פּאַרלאַמענט, נאָר ווי אַ סאָציאַליסטישע צייטונג האָט מיט ציפערן אויסגעוויזען, קומט יודען דאָרטען נאָך זייער צאָהל נאָך 20 ערטער.

און שטאַרק איז געווען דאָס מאָל די מלחמה צו די וויבאָרעס, שטאַרק איז געווען די אַגיטאַציאָן אין ביידע קהלות פון יודישער זייט, אָבער נאָך מעהר אינטערעסאַנט ווי שטאַרק. איז דען פאַרהאַן אינטערעסאַנטערס ווי צו הערען אַ „יודישען" קאַנדידאַטען און דערצו נאָך אַ ראש־הקהל פון אַזאַ שטאָדט יודען ווי לעמבערג, וואָס שרייט מיט היטץ' אין זיין קאַנדידאַטענרעדע: „איך קאַנדידיר נישט אַלס י ו ד נאָר אַלס בירגער פון דעם לאַנד און איך האַלט מיך פאַר אַ אויסגעקליבענעם פון גאַנצען לאַנד, וועלכער האָט צו פערטרעטען די אינטערעסען נישט פון אַ „געוויסען טהייל", נאָר פון דער גאַנצער שטאָדט. איך וויל אין לאַנדטאַג זיין אַ דעלעגירטער נ י ש ט פ ו ן י ו ד ע ן נאָר פון דער גאַנצער שטאָדט און פון גאַנצען לאַנד"...

איך האַלט די רעדע פאַר א י נ ט ע ר ע ס אַ נ ט און דערמאָהן נאָר נישט די חרפה און בושה, וואָס זי דערוועקט ביי יעדען יודען איבער די מאוס'ע תנופה פון אַ יודישען ראש־הקהל; נאָך אַזאַ רעדע האָבען מיר אודאי נישט צו בעדויערן, וואָס מיר האָבען אַ מאַנדאַט פערלאָרען. אַ דעלעגאַט, וועלכען זיין אייגענע פּאַרטיי שטעלט דערפאַר אויף, ווייל זי ווייס, אַז זי מוז זיך רעכענען מיט דער גרויסער צאָהל יודען און וועלכער זאָגט זיך גאָר אַליין אָב פון זיין גוטען רעכט צו זיין אַ „יודישער" קאַנדידאַט — נאָך אַזאַ קאַנדידאַט איז נישט כדאי צו פערגיעסען טרעהרען. עס איז אויך קיין חידוש נישט, וואָס אַ סך יודען האָבען

דרויסען האָט דער רעגען גאָר נישט געוואָלט אויפהערען. דער דונער האָט געקנאַקט און דאָס וואַסער האָט געשמעטערט מיט איין אונבעשרייבליכען שטורם.

און וואָס ערגער עס האָט זיך דרויסען געמאַכט, איז דער שלום אין דער תיבה גרעסער געוואָרען. דער לייב האָט זיך צוגעטוליעט צום אָקס ווי צו זיינסגלייכען. דער טיגער האָט אַרומגעשפּאַצירט מיט דעם אייזעל און האָט געגעסען מיט איהם צוזאַמען אַביסיל דאָרנען, דער וואָלף האָט זיך געחבר'ט מיט'ן פערד און האָט זיך געלאָזט מכבד זיין פון איהם מיט אַביסיל האָבער. דער אָדלער האָט זיך געפעסטעט מיט דער טויב און דער גייער איז געווען איין לייב־און־נפש מיט דעם קאַנארעק.

נח האָט משונה הנאה געהאַט, זעהענדיג ווי ווייט אַ שלעכטע צייט קען מאַכען שלום צווישען די גרעסטע שונאים.

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

40 טעג און 40 נעכט האָט נישט אויפגעהערט צו רעגנען. 150 טעג האָט דאָס וואַסער נאָך אַנאַנד גערוישט און געשטורעמט.

אין דער תיבה איז אַלץ געווען שלום ושלוה. די בהמות, די חיות און די עופות האָבען זיך פשוט געגעסען פון די פיסקליך. מען האָט שוין נאָר אין גאַנצען געהאַט פערגעסען, וואָס פאַר אַ פערשידענע מיני ברואים עס געפינען זיך דאָ צוזאַמען.

די קוה האָט אַרויסגעפיהרט איהר יונג קעלביל און האָט איהם געוויזען: „זעהסטו, מיין קינד, דאָס איז אַ לייב, דאָס איז אַ וואָלף, דאָס איז אַ טיגער. זעהסטו אונזערע עלטערן האָבען נישט געוואוסט, ווי אַזוי מען בעדאַרף מיט אַזוינע גרויסע חיות אומגעהן און האָבען נעביך דורכדעם שטאַרק מורא געהאַט פאַר זיי"...

דאָס פערד האָט אַרויסגעפיהרט זיין יונג פערדיל און האָט איהם געוויזען: „זעהסטו, מיין קינד, דאָס איז אַ לייב, דאָס איז אַ וואָלף, דאָס איז אַ טיגער. זעהסטו, אונזערע עלטערן האָבען נישט געלעבט מיט זיי אין שלום און עס איז זיי דורכדעם טאַקי שלעכט געווען. מען בעדאַרף זיך נור אָבער צוגעוואוינען צו זיי, טהוען זיי גאָר נישט קיינעם קיין שלעכטס"...

דער אייזעל האָט אַרויסגעפיהרט דאָס יונגע אייזעלע זיינס און האָט איהם דערצעהלט פון די צרות, וואָס זייערע עלטערן האָבען געהאַט צו ליידען פון אָט די חיות, און היינט איז אַלסדינג' אַנדערש געוואָרען. ווער האָט זיך אויף דעם אַמאָל גערעכט?

— — — — — — — — — — — — — — — — — — —

דרויסען האָט אָנגעהויבען אַביסיל בעסער צו ווערען. מען האָט שוין אַרויסגעזעהן אַ שפּיץ באַרג און די חיות האָבען שוין אָנגעהויבען אונגעדולדיג צו ווערען, זיי האָבען געוואָלט וויסען, ווען מען וועט שוין קענען אַרויסגעהן פון דער תיבה.

אין עטליכע טאָג אַרום האָט נח אַרויסגעשיקט די טויב, זי זאָל זעהען, צי מען קען שוין ערגיץ אַרויסקומען אויף דער וועלט.

גליקליך איז געווען די טויב פון דער שליחות. גאָט זאָל נור העלפען, מען זאָל שוין קענען אַרויס אויף דער גאַס, וועט זיך אָנהויבען אַ נייע לעבען. איך וועל נישט מעהר בעדאַרפען מורא האָבען פאַר קיינעם. פראַנק און פריי וועל איך מיר בויען אַ נעסט, וואו עס וועט זיך מיר נור גלוסטען...

עס איז איהר גאָר נישט איינגעפאַלען צו פרעגען: „ווי קום איך שוואַכע טויב צו דער שליחות? איז דען נישט דער אָדלער שטאַרקער פון מיר? קען ער דען נישט העכער פליהען ווי איך?" דאָס איז איהר גאָר נישט איינגעפאַלען צו פרעגען. אדרבה, עס האָט איהר שטאַרק הנאה געטהון פון דעם כבוד, וואָס מען האָט איהר צוגעטהיילט, אַז אַלע חיות, בחמות, עופות און אפילו נח אַליין האָבען צוטרוי צו איהר, זיך צו פערלאָזען אויף איהר מיט אַזאַ וויכטיג שליחות...

איהם נישט געוואלט גלויבען ווי ער האט זיך געשלאגען אין הארץ און פערזיכערט, אז ער איז "פון דעסטוועגען פארט א יוד און דערצו נאך גאר א היסער יוד"; מיט דעמזעלבען רעכט האבען זיי איהם דאס נישט געגלויבט, ווי די קריסטען האבען איהם נישט געגלויבט אז ער איז "א פאלאק מיט לייב און זעעלע". ווער עס קען איבערהויפט דאס בענעהמען פון יודישע דעלעגאטען ביי יודישע פראגען, וויים פאראויס אז מיר האבען קיין סך נישט פערלארען, און מיר האבען דערום ניט וואס צו קלאגען, ווען דר. ביק איז ביי די וויבארעס דורכגעפאלען.

מעהר שטאף צום נאכדענקען גיט אונז דאס פאלען פון דעם יודישען קאנדידאט אין קראקוי. דא האט זיך אבגעשפיעלט א גאנץ אנדער בילד, א גאנץ אנדער סצענע ווי אין לעמבערג. ד"ר האראוויטץ איז אויפגעטרעטען אויסדריקליך אלס יודישער קאנדידאט און האט ערקלערט זיין פערבינדונג מיט דער קאנסערוואטיווער פארטיי דערמיט, וואס ער האלט דאס יודענטהום אין גאליציען פאר צו שוואך, אז עס זאל זיך קענען בענעהן אהן די שטארקע שטיצע, וואס זי קען קריגען פון דער הערשענדער פארטיי אין לאנד. נאך זיין פאליטישער איבערציינונג דארפען זיך די יודען האלטען ביי וויבארעס פאר די אויגען זייער איינענע טובה און דארפען זיך פערבינדען נור מיט אזעלכע פארטייען, וועלכע זענען מבטיח די יודישע פאדערונגען צו ערפילען און זענען אויך אים שטאנד זייער הבטחה צו האלטען. אויב די פארטיי, מיט וועלכער ד"ר האראוויטץ האט כורת־ברית געווען, וואלט געהאלטעןווארט, איז טאקי באמת א שאלה, נאר קודם־כל וואלט ער נור די יודען פעראנטווארטליך געווען פאר זיין מאנדאט, ווייל ער האט דאך אויסדריקליך אלס יוד קאנדידירט, און צווייטענס איז נאך א פיעל גרעסערע שאלה, אויב מיר יודען וואלטען געטהון אזא יחוס־שרוך מיט דער דעמאקראטישער פארטיי. ווארום וואס לעגט זי אונז דא אריין אין גדן? ד"ר האראוויטץ, אלס ערצוינענער אין דער אלטער שטה פון דער יודישער אינטעליגענץ, זאגען מיר אפען: אין דער שטה פון אסימילאציאן, מיינט נאך אלץ, אז זיין גאנץ פיהלען פאר יודען און יודישקייט איז א רעליגיעזעס און נישט קיין נאציאנאלעס, אבער על־כל־פנים טענה'ט ער נישט, אז ער איז נישט קיין יודישער קאנדידאט, ער זאגט דאך אפען און פריי, אז ער האט אין לאנדטאג צו פערטרעטען יודישע אינטערעסען; רעליגיעזע — לאז זיין רעליגיעזע! אין אונזער לעבען קומען פאר א סך רעליגיעזע פראגען, וועלכע בעדארפען א פערטרעטער מיט א ווארים יודיש הארץ. ווען עס האבען זיך אבער געפונען אין קראקוי יודיש־נאציאנאלע וועהלער, וועלכע האבען אגיטירט פאר א קאנדידאטען וועלכער האלט ביידעס פאר איבעריג, דאס רעליגיעזע און דאס נאציאנאלע; ווען זיי האבען זיך בעגייסטערט פאר א מענשען וועלכער האט ביז צו די וויבארעס איבערהויפט גאר נישט געוואוסט אויב ער איז א יוד, און שוין אין מיטען די מלחמות פון די וויבארעס געזאגט אז ער איז גאר נישט אנדערש ווי א דעמאקראט; ווען זיי וויסען גוט אז ער האט גאר קיין אנדער שייכות מיט יודען נישט געהאט אויפצווייזען ווי נור די "שנאה צו די ראשי־הקהל"; ווען דער דאזיגער אלס יוד געבוירענער קאנדידאט האט פלוצים ביי דער צווייטער וואהל אבגעטרעטען דעם פלאץ זיין קריסטליכען דעמאקראטישען חבר און קראקויער יודען — צווישען זיי אויך נאציאנאלע און ציוניסטען — האלטען עס פאר א גרויסען נצחון וואס די דעמאקראטישע פארטיי האט גובר געווען און האפען גאנץ זיכער, אז זי וועט ארויבברענגען משיח'ן — דעריבער איז דא א סך צו רעדען און צו דערצעהלען מעשות אויס דער פאליטישער לאגע פון יודען אין עסטרייך בכלל

און אז די טויב איז געקומען צוריק מיט א גרין בלעטיל אין מויל, האט אלעס געטאנצט פאר שמחה. די בהמות זענען ארומגעשפרונגען ווי דול, די עופות האבען געקלאפט מיט די פלינגלען און מיט די שנאבלען און די חיות האבען שיער נישט איבערגעקעהרט די תיבה פאר פרייד.

אלעס האט זיך געפיהלט גליקליך. אט וועט בעסער ווערען און אט וועט זיך טאקי אנהויבען א ניי לעבען.

— —

ענדליך האט גאט געהאלפען. די זון האט אויפגעשיינט און די ערד איז אויסגעטרוקענט געווארען. נח האט אראבגענומען דאס דאך פון דער תיבה און וועהענדיג, אז עס איז שוין אומעטום טרוקען, האט ער ארויסגעלאזען אלע חיות, אלע בהמות און אלע עופות פון דער תיבה. נח האט אויך געוואלט אבגעבען גאט א דאנק פאר זיינע גרויסע חסדים, וואס ער האט איהם איינגעגעבען שכל, ער זאל זיך מאכען א תיבה, כדי ער זאל זיך דערהאלטעןביים לעבען מיט זיין פאמיליע, בעת אלע אנדערע מענשען זענען אויסגעשטארבען, און ער האט גענומען די שענסטע צוויי ציגעליך און האט זיי געשחט'ן פאר א קרבן. די ציגעליך האבען געלאזען אלסדינג מיט זיך טהון און עס איז זיי גאר נישט איינגעפאלען צו פרעגען: "מענש אז דו ווילסט דעם גרויסען גאט דאנקען פאר זיינע חסדים, וואס נעהמסטו צוויי שוואכע ציגעליך? וואלט דען נישט בעסער געפאסט, דו זאלסט נעהמען א לייב, א טיגער אדער איין אנדער שטארקע חיה, מקריב צו זיין פאר גאט?" אזעלכע שאלות זענען די ציגעליך אפילו נישט איינגעפאלען צו פרעגען. אדרבה, עס האט זיי שטארק הנאה געטהון, אז נח האט זיי אויסגעקליבען פון צווישען אלע אנדערע בהמות און אלע אנדערע חיות, צו שחט'ן פאר א קרבן...

דערנאך איז דער אקס צוגעלאפען צום לייב און האט זיך געוואלט מיט איהם קושען צום געזעגענען. דער לייב האט איהם אבער געגעבען א שליידער, אז ע' האט שיער נישט די צייהן געקליבען... דאס פערד האט דאס צוגעקוקט און האט עפים געוואלט זאגען דעריבער צום טיגער, נאר דער טיגער האט אויף איהם געטהון א קוק און א ברום, ווי איינער זאגט: "אז דו טראגסט דיך נישט דא תיכף אב, מאך איך פון דיר א תל!" דער אייזעל האט דאס נישט געקענט פערשטעהן. "ווי הייסט?" האט ער געפרעגט, "דרינען אין דער תיבה זענען זיי געווען מיט אונז גאנצע מחותנים, האבען אויפגעפרעסען דאס גאנצע גראז אונזערס און האבען אונז צוגעזאגט, אז עס וועט שוין זיין שלום צווישען אונז און אצונד מאכען זיי זיך פלוצלינג אלעם פערגעסען!"...

— אוי זענט איהר חמורים! — האט זיך אויף דעם דער פוקס אנגערופען — דרינען אין דער תיבה האט זיי געפאסט אווי צו זאגען און איהר זענט אין דער אמת נישט מעהר ווי בהמות, אז איהר האט זיי געגלויבט. ס'איז געווען א צרה. מען האט געמיינט, אז עס וועט שוין קיינמאל נישט בעסער ווערען, אז מען וועט שוין מוזען שטארבען אין דער תיבה, האט מען זיך נישט געוואלט פערביטערן די לעצטע מינוטען מיט שנאה. איבערהויפט, אז מען האט געהאט ווייניג צו עסען און. איהר האט יעדעס מאל אבגעגעבען א טהייל פון אייער חלק, האט מען דאך אודאי נישט געהאט קיין שום סבה, צו קריגען זיך מיט אייך. אבער אצונד, אז גאט האט טאקי געהאלפען און מען איז שוין בשלום פטור געווארען פון דער תיבה, איז טאקי לייב ווייטער לייב און טיגער ווייטער טיגער, אקס איז ווייטער אקס און פערד איז ווייטער פערד...

און אין גאַליציען בפרט, וועלכע בעווייזען אונז דעם אַלטען אמת: אַז וואָס דעמאָקראַטישער איינער איז, וואָס מעהר פּלאַטץ ס׳איז דאָ אין זיין הארץ פֿאַר ליעבע צו דער „גאַנצער מענשהייט“, אַלץ ווענינער פּלאַטץ געפֿינט זיך דאָרט פֿאַר אַ שטיקיל ליעבע און מיטגעפֿיהל פֿאַר „ספּעציעלע“ יודישע אינטערעסען.

נור איין איינציגען פֿאַקט וויל איך אונזערע דעמאָקראַטישע און סאָציאַליסטישע נאַציאָנאַליסטען דערמאָהנען, ער בעשטעהט נאָך מיין מיינונג פֿאַר טויזענד אַנדערע:

אין סאַנדעץ און דער סביבה האָט מען פֿאַר 3 יאָהרען גערויבעוועט און געממית׳ט יודען. די רציחות האָבען געדויערט עטליכע טעג און עס איז דער רעגירונג נישט איבריג געבליעבען קיין אַנדער מיטעל ווי איינצופֿיהרען דעם אויסנאַהמס-צושטאַנד. דערביי זענען צוויי אָדער דריי רעדעלפֿיהרער פֿון די רוצחים פֿון זשענדאַרמען געשאָסען געוואָרען. „זשענדאַרמען“ און „שיעסען“ דאָס זענען זאַכען וואָס דעמאָקראַטען און סאָציאַליסטען קענען עס נישט פֿערטראָגען, דאָס איז געגען זייער יסוד, און נאָך זייער איבערצייגונג האָבען די דעלעגאַטען פֿון זייער פּאַרטיי דאַמאָלס זיך בעקלאָגט אין פּאַרלאַמענט איבער דער גרויסער עוֹלה וואָס איז אין סאַנדעץ געשעהען, וואָס 2 נפשות זענען אומגעקומען. הונדערטער יודישע נפשות האָבען דאַמאָלס געשוועבט אין לעבענס-געפֿאַהר, יודישע הייזער און יודיש פֿערמעגען זענען געווען הפקר און ווער ס׳האָט געוואָלט האָט גערויבעוועט און דערצו געשלאָגען, געהרג׳ט אָהן רחמנות און דאָס האָט די פּאָליציי געזאָלט רוהיג צולאָזען, אַבי נישט עובר צו זיין אויף דעם דעמאָקראַטישען פּראָגראַם.

און באמת האָט מיר אַ יודישער סאָציאַלדעמאָקראַט דאַמאָלס ערקלערט, אַז דאָס אומגליק אין סאַנדעץ איז גאָר נישט אַזוי גרויס געווען און יודען וואָלטען נישט געוועזען בעדאַרפֿט מאַכען דעריבער אַזאַ ליאַרם; עס זענען דאָך נור גערויבעוועט געוואָרען „אַרענדאַרעס“ און „קרעמער“, אָבער נישט קיין „פּראָלעטאַריער“ און עס האָט זיך גאָר נישט געלוינט צו לויפֿען שרייען צום מיניסטעריום.

איהר פֿערשטעהט אַביסיל: נישט קיין „פּראָלעטאַריער“, נאָר „קרעמער“! אומשטיינס געזאָגט, וויפֿיעל אַזאַ „יודישע קראָם“ אין אַ קליין שטעדטיל אָדער ערגיץ אַ קרעטשמע אין אַ דערפֿיל בעטרעפֿט אין גאַנצען. נאָר אַזוי אינטערעסירען זיך „יודישע“ דעמאָקראַטען מיט דער לאַגע פֿון זייערע יודישע ברידער און די דאָזיגע יודישע דעמאָקראַטען זענען איצט די קראַקויער יודען מבטיח, אַז אַלע יודישע צרות וועלען איצט אויפֿהערען, ווי באַלד זיי וועלען ווייטער זיעגען און איבערנעהמען די ממשלה איבער קהל אין זייערע הענד.

מ. הענעס.

פּאָליטישע איבערזיכט.

די חברות פֿון גלחים אין פֿראַנקרייך.—דאָס פֿראַנצויזישע מיניסטעריום. — דער סכסוך צווישען פֿראַנקרייך און טערקיי. — דער סכסוך מיט ענגלאַנד.—די מלחמה אין אַפֿריקאַ. — די וויבאָרעס אין אונגאַרן.

דעם 3-טען אָקטאָבער האָט זיך געענדיגט דער טערמין, וועלכער איז געגעבען געוואָרען אין פֿראַנקרייך פֿאַר די גלחישע חברות צו בעטען ביי דער רעגירונג וועגען ערלויבעניש. צווישען די גלחישע חברות זענען דאָ אַזוינע, וועלכע פֿערנעהמען זיך מיט פּאָליטיק, אַרבייטען געגען די רעפּובליק, ערציהען דאָס פֿאָלק אין שנאה צו דער פֿראַנצויזישער פֿרייהייט און אין קאַטוילישען פֿאַנאַטיזם. געגען די אַלע חברות איז אייגענטליך אַרויסגעגעבען געוואָרען דאָס נייע געזעץ איבער פֿערײנען, זיי האָבען ניט די מינדסטע האָפֿנונג בעשטעטיגט צו ווערען פֿון דער רעגירונג און זיי בלייבט נאַטירליך איבער נור די איינציגע ברירה אַרויסצופֿאָהרען פֿון פֿראַנקרייך און אַריבערצוטראָגען זייער אַרבייט אין אַנדערע קאַטוילישע מדינות, ווי אין שפּאַניען, בעלגיען, עסטרייך. צו זיי געהערען אויך די גלחישע חברות, וועלכע ווילען ניט פֿון עקשנות אָדער פֿון זייערע תקנות וועגען נאָכגעבען דער רעגירונג און מרוצה זיין אויף איהר השגחה. זיי פֿערלאָזען אויך די פֿראַנצויזישע רעפּובליק און געהען זוכען איין אַנדער אָרט, וואו זיי זאָלען קענען לעבען מיט מעהר אונאַבהענגיגקייט. די איבריגע גלחישע חברות, וואָס האָבען דערלאַנגט דער רעגירונג בקשות וועגען ערלויבעניש, פֿערנעהמען זיך נור מיט צדקה-זאַכען און וועלען געוויס בעשטעטיגט ווערען.

די דורכפֿיהרונג פֿון דעם פֿעריינס-געזעץ האָט די רעפּובליק פֿריי געמאַכט פֿון איהרע בעהאַלטענע און דערום די געפֿעהרליכסטע שונאים. די פּאָליטיק פֿון די גלחישע חברות איז נאָך געווען דורך דעם געפֿעהרליכער, דאָס זי איז געפֿיהרט געוואָרען אין נאָמען פֿון דער אמונה.

דאָס דאָזיגע געזעץ געהערט צו די וויכטיגסטע אַרבייטען פֿון וואַלדעק-רוסאָ. מיט דעם האָט ער דערגרייכט דאָס ציעל, וועלכעס ער האָט זיך געשטעלט, איבערנעהמענדיג דאָס מיניסטעריום. די רעפּובליק אין פֿראַנקרייך שטעהט איצטער פֿעסטער ווי אַלע מאָל. מען קען אָבער פֿון דעם נאָך ניט דרינגען, אַז וואַלדעק-רוסאָ׳ס מיניסטעריום וועט זיך נאָך לאַנג קענען האַלטען. די סאָציאַליסטען, וועלכע האָבען ביז איצט אונטערשטיצט וואַלדעק-רוסאָ׳ן, כדי איהם צו העלפֿען ביי דער מלחמה מיט די שונאים פֿון דער רעפּובליק, זענען איצט געגייט זיך אָבצוזאָגען פֿון דער פֿריינדשאַפֿט מיט איהם, וויייל די מלחמה האָט שון גענומען איין עק. דער סאָציאַליסטישער האַנדעלסמיניסטער מיליעראַן רעכענט אַרויסצוטרעטען פֿון מיניסטעריום און וואַלדעק-רוסאָ וועט זיך מוזען זוכען אַנדערע פֿריינד אין פּאַרלאַמענט. וואַלדעק-רוסאָ איז אָבער צו עהרליך, ער זאָל צוליעב זיין מיניסטעריום אָבטרעטען פֿון זיין פּראָגראַם, און דערום איז אויך מעגליך, אַז זיינע טעג זענען שוין געצעהלט, האָטש ער האָט אין משך פֿון צוויי יאָהר אָבגעהאַלטען אין פּאַרלאַמענט איין נצחון נאָך דעם אַנדערען, האָטש ער איז פּטור געוואָרען פֿון זיינע געפֿעהרליכסטע שונאים און האָטש די ליעבע צו איהם אין פֿראַנקרייך איז אויך געשטיגען דורך דעם וויזיט פֿון דעם רוסישען קייזער.

דער סכסוך צווישען פֿראַנקרייך און טערקיי איז נאָך אַלץ געבליבען אין דעמזעלבען שטאַנד. די פֿראַנצויזישע רעגירונג וויל בשום אופן ניט אָנגעהמען די תנאים, וועלכע זענען פּריוואַט אָנגענומען געוואָרען צווישען דער טערקישער רעגירונג און איהרע פֿראַנצויזישע קרעדיטאָרען.

בעת טערקיי איז נאָך ניט פּטור געוואָרען פֿון איהר מחלוקה מיט פֿראַנקרייך, איז ענטשטאַנען אַ נייער סכסוך צווישען איהר און ענגלאַנד. דער סכסוך קען האָבען אַ גרויסע פּאָליטישע בעדייטונג, וויייל ער קעהרט זיך אָן אויך צו די אינטערעסען פֿון דייטשלאַנד און רוסלאַנד.

ביים פּערזישען ים. ניט ווייט פֿון דעם אָרט, וואו עס גיסען זיך אין איהם אַריין די טייכען פּרת און חדקל, ליגט דער פּאָרט קוווייטא. די אַראַבישע שייכען (פירסטען) פֿון יענער געגענד, וועלכע ווערען איינענטליך גערעכענט נור פֿאַר טערקישע גובערנאַטאָרען, האַלטען זיך כמעט אין גאַנצען פֿאַר זעלבסשטענדיג און ווייסען זעהר וועניג פֿון דער טערקישער הערשאַפֿט. קוווייטא האָט קיין ראָלע ניט געשפּיעלט און טערקיי האָט זיך וועניג געקימערט, ווען דער דאָרטיגער שייך צוגלייך מיט אַנדערע אַראַבישע שייכען ביי די טערקישע גרענעצען האָבען געלעבט מעהר אָדער וועניגער זעלבסשטענדיג. איצט אָבער איז די לאַגע געוואָרען איין אַנדערע. דער רוסישער איינפֿלוס און די רוסישע אייזענבאַהנען אין פּרס פֿערשטאַרקען דעם האַנדעל אין פּערזישען ים און פֿערגרעסערען די בעדייטונג פֿון דעם פּאָרט. די דייטשע באַהנען, וואָס וועלען געבויט ווערען אין די טערקישע מדינות פֿון קליין־אַזיען וועלען געהן ביז צו דעם פּערזישען ים. די דאָזיגע באַהן וועט ברייננען גרויסע פֿערענדערונגען אין דעם וועלטהאַנדעל, ווייל זי וועט פֿערקירצען דעם וועג פֿון אייראָפּא צו די רייכסטע ענגלישע מדינות אין אינדיען. ענגלאַנד קען אָבער ניט דערלאָזען, אַז דער וועג קיין אינדיען זאָל איבערגעהן אין אַנדערע הענד, אין דעם זעהט זי ניט נור אַ סכנה פֿאַר איהר האַנדעל, נאָר אויך אַ סכנה פֿאַר איהר הערשאַפֿט אין אינדיען. ענגלאַנד איז דערום אַריינגעטרעטען אין אַ פֿערבינדונג מיט דעם איצטיגען שייך פֿון קוווייטא, נאָך וועלכער זי גאַראַנטירט איהם זיין זעלבסטשטענדיגקייט, נאָר דערפֿאַר דאַרף ענגלאַנד קריגען דאָס רעכט צו מאַכען דאָרט פֿאַר זיך אַ שטאַנציע פֿאַר איהרע שיפֿען. דאָס אָבער איז שוין געגען די רעכטע פֿון טערקיי, וועלכע זי האָט איבער קוווייטא. טערקיי האָט געשיקט אַהין קריגסשיפֿען, די ענגלענדער האָבען אָבער די טערקישע שיפֿען ניט דורכגעלאָזען. טערקיי שיקט איצט דערום קיין קוווייטא חיל איבער די יבשה. דייטשלאַנד און רוסלאַנד זענען אויף טערקיי'ס זייט, ווייל עס ליגט אין זייערע ביידענס אינטערעסען, אַז דער וועג צום פּערזישען ים זאָל בלייבען פֿריי. נאָר ענגלאַנד קען אויך ניט נאָכגעבען, ווייל ערשטענס איז זי געבונדען דורך אַ בונד מיט דעם שייך, און, צווייטענס, קען דורך דעם מיט דער צייט ענטשטעהן אַ געפֿאַהר פֿאַר איהר הערשאַפֿט אין אינדיען.

אין דער מלחמה אין אַפֿריקא האָבען די ענגלענדער אָבגעהאַלטען אַ נצחון איבער די בויערן ביי דער פֿעסטונג איטאַליאַ. די בויערן, וועלכע האָבען געוואָלט נעהמען די פֿעסטונג, זענען אָבגעשלאָגען געוואָרען צוריק. די בויערן האָבען פֿערלאָרען ביז 500 מענשען. אין ניכען שטעהט פֿאָר ווידער אַ בעגעגעניש צווישען די בויערן אונטער דעם גענעראַל באטהא מיט אַ גרויסען ענגלישען חיל, וועלכער געהט אויף זיי פֿון צוויי זייטען.

די האַנער קאָמיסיאָן האָט אָבגעזאָגט די בויערן אַרויסצוטרעטען אַלס פֿערמיטלערין צווישען זיי און ענגלאַנד.

אין אונגאַרן זענען געווען איצט וויבאָרעס צום פּאַרלאַמענט. די רעגירונג, וואָס איז פֿאַר דעם דרייבונד און פֿאַר אַ ענגערע פֿערבינדונג מיט עסטרייך, וועט אויך אין דעם נייעם פּאַרלאַמענט האָבען די מעהרהייט פֿון דעות. די נאַציאָנאַלע פּאַרטיי, וואָס איז פֿאַר די גרעסערע זעלבסטשטענדיגקייט פֿון אונגאַרן און געגען דעם בונד מיט דייטשלאַנד, איז דורך די נייע וויבאָרעס שטאַרקער געוואָרען, פֿון דער סאָציאַליסטישער פּאַרטיי איז קיין איינציגער דעלעגאַט ניט אויסגעקליבען געוואָרען. דערפֿאַר וועלען איצט זיין אין דעם נייעם אונגאַרישען פּאַרלאַמענט סלאַווישע דעלעגאַטען; אֶמת, זייער צאָהל איז נאָך קליין, אָבער עס איז אָהן אַ שום ספק, אַז די נאַציאָנאַלע סלאַווישע בעוועגונג וועט זיך באַלד לאָזען פֿיהלען אויך אין אונגאַרן.

דער עסטרייכישער פּאַרלאַמענט ווערט געעפֿענט דעם 17־טען אָקטאָבער.

י. ל.

בריעף פֿון לאַנדאָן.

איהר האָט געוויס געהערט גענוג אָהן מיר וועגען דער אַגיטאַציאָן, וואָס ווערט דאָ געפֿיהרט געגען די פֿרעמדע; — איהר האָט געוויס געהערט פֿון די פֿערשידענע פֿעריינען און קאָמיטעטען צו צווינגען די רעגירונג, זי זאָל פֿאַבריצירען געוויסע געזעצען, און האָט מסתמא אויך געהערט פֿון די בריעף און די דעפּוטאַציעס צו לאָרד סאַליסבורי. דערום וועל איך איבער דעם אַלעם דאָ ניט רעדען. איך וויל דאָ נור דערצעהלען פֿון די מיטלען, וואָס ווערען דאָ אָנגעגעבען צו שטילען די אַגיטאַציאָן, — געוויסע רפואות וואָס זענען פֿיעל ערגער ווי די קראַנקהייט אַליין.

מיר האָבען דאָ לעצטענס געהערט ווירקליך פֿערשידענע פֿאָרשלעגע ווי אַזוי די אַגיטאַציאָן געגען די יודען איינצושטילען.

פּאָלקאָווניק גאָלדסמיד מיינט, דאָס ווען אַלע יודען וואָלטען דאָ געוואָרען סאָלדאַטען, דאַן וואָלטען די ענגלענדער אויסגעפֿונען אַז יודען זענען אַ מעלקעדיגע קוה און עס לוינט זיך זיי צו האַלטען. אַנדערע גרויסע יודען זאָגען אָפֿען, דאָס מען דאַרף אַהער מעהר קיין פֿרישע יודען ניט אַריינלאָזען, דאַן וועלען זיך די, וואָס זענען שוין דאָ, גיכער אויסמישען מיט דער ענגלישער בעפֿעלקערונג און קיין יודישע פֿראַגע וועט מעהר ניט זיין.

דאָס מיטעל, וואָס האָט מעהר פֿערטהיידיגער פֿון אַלע, איז, די יודען אויסצושפּרייטען איבער גאַנץ ענגלאַנד. די ענגלענדער קאָנען ניט פֿערגעסען און ניט מוחל זיין די רוסישע יודען, וואָס האָבען זיך צוזאַמענגעפּרעסט אין איין אָרט און זיך געכאַפּט בלויז צו אַ פּאָר בעשטימטע מלאכות. וואָלטען זיך די יודען אויסגעשפּרייט איבער גאַנץ ענגלאַנד — זאָגען זיי — און וואָלטען זיי זיך אָבגעגעבען מיט אַנדערע אַרבייט אויסער שניידעריי און שוסטעריי, דאַן וואָלט אויף זיי קיינער אַ וואָרט ניט גערעדט.

די דאָזיגע גוטע מענשען פֿערגעסען די אורזאַכען, וואָס האָבען די יודען צוזאַמענגעפּרעסט אין איין אָרט און אַריינגעוואָרפֿען אין איין פֿאַך אַרבייט. זיי פֿערגעסען, אַז עס איז איין אייזערנע קראַפֿט, וואָס האָט די יודען צוזאַמענגעפּרעסט און האַלט זיי אויף דעם אָרט צו; זיי פֿערגעסען די עקאָנאָמישע לאַגע, וואָס האָט די יודען געמאַכט פֿאַר שניידער און שוסטער.

די יודען אין ענגלאַנד האָבען געוויס אַלע בירגער־רעכטע און אַלע פּאָליטישע־רעכטע. דער לעצטער שטיין, וואָס איז געלעגען אין וועג, ניט אַריינצולאָזען די יודען אין פּאַרלאַמענט, איז אַראָפּגענומען געוואָרען מעהר ווי מיט 40 יאָהר צוריק. אַ דין איז אָבער איין זאַך און אַ מנהג איז אַ גאַנץ אַנדערע זאַך. די געזעצען ערלויבען געוויס יודען אומעטום אַריינצוקומען, עס איז אָבער פֿערבליבען דער אַלטער

מנהג, אין אַ סך ערטער קיין יודען ניט אַריינצולאָזען; און איבער־מאַכען אַזאַ מנהג אין ענגלאַנד איז דער גרעסטער פּאָליטיקער ניט אימשטאַנד. צוואָנציג אַקטען פֿון פּאַרלאַמענט וועלען דאָ ניט העלפֿען.

דאָס איז אונגלויבליך, נאָר עס איז אָבער אַ פֿאַקט, דאָס ענגלאַנדס גרויסע פֿאַבריקאַציאָן איז פֿאַר די יודען אין גאַנצען צוגעשלאָסען. אַלע אָרגאַניזירטע אַרבייטער נעהמען ניט אַריין קיין יודישע אַרבייטער, און יודען בעשעפֿטיגען זיך בלויז מיט די זאַכען, וואָס זיי האָבען אַליין בעשאַפֿען און ענטוויקעלט. איך זאָג נאָך אַמאָל, דאָס די זאַך זעהט אויס אונגלויבליך פֿאַר די, וואָס זענען אונבעקאַנט מיט דעם הינען לעבען. אונגלויבליך, זייט מען האָט די אויערען פֿערטויבט מיט דעם פּזמון איבער די ענגלישע פֿרייהייט. דאָס בלייבט אָבער דאָך אַ פֿאַקט, דאָס אין דער צייט, וואָס פֿאַר די ווענינע רייכע יודען זענען אַלע טיהרען געעפֿענט זענען פֿאַר'ן יודישען אַרבייטער, פּונקט ווי אין די אַלטע צייט, אַלע טיהרען געבליבען פֿערמאַכט.

די טויערען פֿון ענגלאַנד זענען פֿאַר די יודען ניט אויפֿגעעפֿענט געוואָרען אויף אַמאָל. אין קראַמוועלס צייט (מיט 350 יאָהר צוריק) האָט בלויז אַ קליינע צאָהל יודישע סוחרים געקראָגען די ערלויבניש זיך צו בעזעצען אין ענגלאַנד. די ערשטע יודען, וואָס זענען אהער אָנגעקומען, זענען ניט געוועזען אָרימע עמיגראַנטען. דאָס זענען געוועזען גרויסע סוחרים מיט אַ רעכטען קאַפּיטאַל אין יענער צייט. דאָס זענען געוועזען סוחרים מיט גאָלד, דימענטען אָדער חלפנים. ווי האָבען דאָ געעפֿענט געשעפֿטען אין זייער פֿאַך אָדער זיך צוגעשטופּט צו דער בערזע. די יודען אין יענע צייטען האָבען געהאַנדעלט, ספּעקולירט אויף דער בערזע, געליהען געלד אויף פּראָצענט אָדער געעפֿענט גרויסע געשעפֿטען אין די שטעדט. די ענגלישע גרויסע אינדוסטריען אָבער, די פֿאַבריקען פֿון אייזען, פֿון טוך, פֿון באַוועל, — די קוילען־גראָבען—די אַלע האָבען זיך ענטוויקעלט אָהן די יודען. די יודען זענען מיט דעם קיין מאָל אין מגע־ומשא ניט געקומען. אין 18־טען יאַהרהונדערט געפֿינען מיר אין ענגלאַנד יודישע סוחרים, וואָס האַנדלען אין אינדיען, מיר געפֿינען גרויסע יודישע געלד־מאַגנאַטען, אָבער קיין יודישע פֿאַבריקאַנטען. צווישען די גרויסע פֿאַבריקאַנטען אין יאָרקשיר און לאַנקשיר טרעפֿט איהר ניט איין איינציגען יודישען נאָמען, דאָרטען זענען דורכאויס קריסטליכע פֿאַבריקאַנטען און קריסטליכע אַרבייטער.

און דאָסזעלבע איז מיט די ענטוויקלונג פֿון די שיפֿען און שפּעטער מיט די באַהנען. דאָרטען וועט איהר ניט טרעפֿען אַ יודען איהר זאָלט זוכען מיט ליכט. די שיפֿען־בויער, ווי די שיפֿען־הענדלער, זענען קריסטען, חאָטש אַז מען דאַרף וואו אַרויסווייזען, ווי אַ שווינדלער אַ שיפֿען־איינענטהימער לאָזט זיין שיף פֿערזיכערן אויף אַ גרויסע סומע און דערטרינקט זי דערנאָך מיט אַלע איהרע מענשען, איז שטענדיג דער שווינדלער אַ יוד. עס פֿערשטעהט זיך, דאָס אַ יודישער שווינדלער רופֿט אַרויס ביים המון שטענדיג אַ גרעסערע אויפֿמערקזאַמקייט. אַ פֿאַקט איז אָבער, דאָס צווישען די גרויסע שיפֿען־איינענטהימער זענען קיין יודען ניט פֿאַרהאַן.

(ענדע קומט). י. ל. דאַלידאַנסקי.

דער 5־טער קאָנגרעס.

פֿון די החלטות אויף דער אסיפה אין יעליסאַוועטגראַדער ראַיאָן האַלטען מיר פֿאַר נייטהיג צו בריינגען די דאָזיגע פּונקטען.

1. די אַלגעמיינע אסיפות (די פֿאָרקאָנפֿערנצען) הויבען זיך אָן 4 טעג פֿאַר דעם קאָנגרעס.

2. יעדער ראַיאָן קלויבט אויס אַ דעלעגאַט, וואָס מוז קומען אין דעם אָרט פֿון קאָנגרעס מיט עטליכע טעג פֿריהער, כדי אויפֿצונעהמען די דעלעגאַטען פֿון זיין ראַיאָן.

3. צו פֿיהרען די אסיפות פֿון די רוסישע דעלעגאַטען ווערט אויסגעקליבען איין בעזונדער קאָמיטעט. די חברים פֿון דעם דאָזיגען קאָמיטעט קענען ניט זיין קיין חברים פֿון אַנדערע קאָמיסיעס אָדער קאָמיטעטען, וועלכע ווערען אויסגעקליבען אויפֿ'ן קאָנגרעס.

4. די דעלעגאַטען פֿון יעדער מדינה קלויבען אויס פֿאַר יעדע פֿראַגע, איבער וועלכע עס ווערט פֿערהאַנדעלט אויפֿ'ן קאָנגרעס, צוויי הויפּטרעדנער, וועלכע מאַכען איהם בעקאַנט מיט די מיינונגען פֿון גרעסערען און קלענערען צד.

5. די קאָמיסיעס דאַרפֿען ווערען אויסגעקליבען נאָך פֿאַר דעם קאָנגרעס, כדי די פּראָיעקטען און פּלענער פֿון די קאָמיסיעס זאָלען קענען בייציייטענס פֿאָרגעלעגט ווערען אין די פֿאָרקאָנפֿערענצען (אין די אסיפות, וואָס זענען פֿאַר דעם קאָנגרעס).

*

דער לעצטער בריעף פֿון פּאָסט־ביוראָ פֿערלאַנגט, מען זאָל זיך מיושב'דיגער פֿערהאַלטען ביים קלויבען פֿון דעלעגאַטען. אין נאָמען פֿון דעם הייליגען רעיון פֿערלאַנגט ער, מען זאָל בעסער גאָר ניט שיקען קיין דעלעגאַטען איידער אַזוינע, וואָס קענען דער זאַך ניט נוטצען.

*

איבער דאָס פּראָגראַם פֿון קאָנגרעס געפֿינען מיר אין דעמזעלבען בריעף פֿון פּאָסט־ביוראָ נאָך עטליכע וויכטיגע בעמערקונגען:

1. דער פֿיהרער פֿון ביוראָ מיינט מיט רעכט, אַז די פּונקטען איבער די פֿערבעסערונגען פֿון געזונדהייט און דעם גייסטיגען און מאַטעריאַלישען שטאַנד פֿון אונזער פֿאָלק דאַרפֿען אַרויסרופֿען לאַנגע ויכוחים, און ער פֿערלאַנגט דערום, אַז דער קאָנגרעס זאָל פֿערלענגערט ווערען נאָך אויף אַ טאָג, כדי מען זאָל קענען באריכות אַרומרעדען די וויכטיגע אָנגערופֿענע פֿראַגען.

2. די פֿאָרשטעהער פֿון דער באַנק דאַרפֿען פֿאָרלעגען אַ דין וחשבון פֿון זייער אַרבייט ביז איצט. זיי דאַרפֿען ווייזען, וועלכע פֿריהערדיגע החלטות פֿון די קאָנגרעסען בנוגע די באַנק זענען דורכגעפֿיהרט געוואָרען, און וועלכע ניט און פֿאַר וואָס.

די פֿאָרשטעהער פֿון דער באַנק דאַרפֿען אויך ערקלערען, מיט וואָס פֿאַר אַ רעכט האָבען זיי אַליין אויסגעקליבען נייע מורשים, ניט אָנפֿרעגענדיג די חברים פֿון דעם אַקציאָנסקאָמיטעט, פֿאַר וואָס האָבען זיי ביז איצט ניט אָבגעדרוקט דעם יאָהר־חשבון פֿון דער באַנק און וואָס איז געטהון געוואָרען פֿאַר די אַגיטאַציאָן.

3. בנוגע די אָרדנונג פֿון קאָנגרעס פֿערלאַנגט דער פֿיהרער פֿון ביוראָ, עס זאָלען ניט אויסגעקליבען ווערען צו פֿיעל חברים אין דעם קאָמיטעט פֿון קאָנגרעס.

די ארבייט פון די חברים פון קאמיטעט דארף ווערען בעסער איינגעטהיילט, איינער זאל צום ביישפיעל פיהרען דעם צעטיל פון די רעדנער, איין אנדערער זאל צעהלען די שטימען. ווייטער פערלאנגט ער, אז די אבשטימונג זאל זיין ניט אפען דורך אויפהויבען די הענד ווי ביז איצט, נאר שריפטליך.

יודישע שטעדט און שטעדטליך.

א גוטע עצה. בעלי אסיפה'ניקעס. וואו איז דער אמת? שלום.

די געשיכטע, וואס איז איצטער פארגעקומען אין שטעדטיל זעלווע (גראדנער גוב.), דערמאנט מיר א שענע מעשה, וואס איך האב געהערט קינדווייז וועגען א יודיש שטעדטיל.

עס איז געוועזען א שטעדטיל, וואו עס האבען זיך, ניט איצט געדאכט, ניט געקענט האלטען קיין היהנער, גענז, קאטשקעס און דער־הויפט אינדיקעס. ווי מען האט זיי נור געקויפט, האט מען זיי אויף דער צווייטער נאכט צוגעגנב'ט, מען האט די בוידעמער פערשלאסען מיט גרויסע שלעסער, אויף קהל'ס חשבון האט מען געשטעלט היטערס, און עס האט אלץ ניט געהאלפען. דאס שטעדטיל האט שרעקליך געליטען פון די גנבים. דאס אומגליק איז געוועזען גרויס, אפילו די כפרות אויף יום כפור פלעגט מען צוגנב'נען. איין מאל האבען זיך אלע בעלי בתים צונויפגעקליבען אויף איין אסיפה, וואס פאר א מיטעל מען זאל טהון צו דעם אומגליק און בהסכם כולם איז געבליבען, אז מען זאל מאכען א נייע אסיפה, אויף וועלכע מען זאל אויך רופען די גנבים און ביי זיי פרעגען איין עצה, וואס מען זאל טהון דערצו. און אזוי איז טאקע גע־וועזען, די גנבים זענען אויך געקומען אויף די אסיפה און זיי האבען געגעבען איין עצה, אז די בוידעמער, וואו די שטייגען מיט די עופות געפינען זיך, זאל מען ניט פערשליסען און די קהל'ס היטער זאל מען אבשאפען.

די שטאדט האט נעפאלגט די גוטע עצה און מען האט אזוי גע־טהון, דערפון איז אבער ארויסגעקומען, אז די אלע פעטע עופות האבען די גנבים צוגענומען און דער שטאדט האבען זיי איבערגעלאזען נורביינער און מאגערע עופות אויף כפרות שלאגען.

אין זעלווע האט מען פון לאנגע יאהרען געליטען פון די פרא־צענטניקעס און וואכערניקעס, פון לאנגע יאהרען אן פלעגען זיי פון יעדען די הויט שינדען, דאס לעצטע מלבוש און חפצים פלעגען זיי מיט זייערע גרויסע פראצענטען צונעהמען ביי די זעלוועור יודען. מען האט פיעל יאהרען געקרעכצט און געזיפצט אונטער דעם יאך פון די וואכערניקעס און קיין שום עצה ניט געפונען צו דעם גרויסען אומגליק. ענדליך האבען זיי זיך דערוואוסט, אז אין פיעל אנדערע שטעדט האט מען שוין געפונען איין עצה, ווי זיך צו בעפרייען פון די בלוטצאפערס מיט זייערע גרויסע פראצענטען, זיי האבען זיך דערוואוסט, אז אין פיעל שטעדט האט מען איינגעפיהרט לייה חברות מיט ביליגען קרעדיט. און זעלווע האט אויך אזא חברה געוואלט איינפיהרען. מען האט בעקומען די מוסטער־תקנות און געמאכט איין אסיפה, אויף וועלכער מען האט געזאלט בעטען דעם פינאנץ מיניסטער צו בעשטעטיגען די דאזיגע תקנות אויף פאר דאס שטעדטיל זעלווע.

אויף דער אסיפה האט מען אויך גערופען די פראצענטניקעס און וואכערניקעס, וועלכע האבען אויף דער אסיפה געזאגט, אז אזא חברה איז פאר זיי קיין געשעפט ניט, אזא חברה איז עפיס א מאדע זאך, א לוקסוס פאר זעלוועער יודען, און עס איז געבליבען, אז מען דארף ניט נאכטהון די היינטוועלטיגע פוסטע מאדעס פון אנדערע שטעדט. אוים גוטע עצה, אוים חברה און זעלווע איז וויעדער געבליבען אונטער דעם שווערען יאך פון די פראצענטניקעס און וואכערניקעס.

די עופות גנבים האבען חאטש אויף דער אסיפה בעשלאסען יודען איבערלאזען מאגערע כפרות מיט ביינער אויף גריזען. די זעלוועער וואכערניקעס ווילען מיט קיין זאך ניט פערגרינגערען די לאגע פון די דארטיגע יודען און טראכטען אפילו ניט צו פערקלענערען די פראצענ־טען פאר די אומגליקליכע, וואס דארפען אנקומען צו זיי. און ווער מוז דען ניט אנקומען צו זיי, ווער קען דען היינטיגע יאהרען פיהרען א גע־שעפט אהן קרעדיט?

און מען קען זיך פארשטעלען, וואס עס קען זיך אויסלאזען מיט די קליינע סוחרים און בעלי מלאכות, ווען עס וועלען אוועקגעהן נאך א פאר יאהר און עס וועט דארט ניט ווערען א חברה פיר ביליגען קרעדיט.

און אז אזא חברה זאל ווי צום גיכסטען ווערען איז, דאכט זיך, דא איין עצה אז מען זאל מאכען א נייע אסיפה און קיין גנבים מיט וואכערניקעס זאל מען אויף דער אסיפה ניט רופען, זיי זאלען דעות זאגען. דאס אומגליק איז אבער, וואס ווי נור א אסיפה, טהון זיך אן פערשיעדענע בלוטצאפערס אין שאפענע פעליכליך. און ווי מען זאל ניט שטעהן ביי דער טהיר און זיי ניט וועלען אריינלאזען, העלפט ניט, — ווי פון אונטער דער ערד, וואקסען זיי אוים אויף די אסיפות און שרייען און פילדערען און רעדען לשם שמים העכער פון אלעמען. דאס רוב ענדיגען זיך די אסיפות ווי זיי ווילען. ערשט שפעטער קוקט מען זיך אום, אז אלעס האט זיך געענדיגט זיי לטובה, אז זיי נור זאל ארויסקומען עפיס גוטצען.

פיעל יודישע שטעדט ליידען פון אזוינע בעלי אסיפה'ניקעס און מען ווייס ניט און מען געפינט קיין עצה ווי זיך צו בעפרייען פון זיי.

זאגט מיר, איך בעט אייך, ווי זאל איך זיך בעפרייען פון די צדדים וועגען דעם נייעם רב אין ווינִיצע, אדער ריכטינער געזאגט, ביי וועלכען צד געפינט מען דעם אמת?

אין נומער 34 האב איך געשריבען וועגען דעם דארטיגען נייעם רב, אלעס געגרינדעט אויף א בריעף פון א מענשען וועלכען מען קען גלויבען.

פון דער צייט אן הער איך ניט אויף צו בעקומען בריעף פון רבנים אוים פערשיעדענע שטעדט, וועלכע זאגען אז אלעס, וואס איז געשריעבען וועגען דעם ה' ר. (דער וויניצער נייער רב) איז ניט ריכטיג, ער איז דער גרעסטער צדיק, דער לייטישעסטער מענש, דער גרעסטער למדן, און די גאנצע שטאדט האט איהם ווי איין מענש אויסגעקליבען און האט זיך פראסט פערליעבט אין איהר נייעם רב פאר זיין פיינקייט און לייטישקייט.

איך האב זיך באמת געפרעהט, וואס אין וויניצא איז אנשטאט א שלעכטען רב געווארען א גוטער, א לייטישער, א פיינער רב, איין אמת'ע שיינדלינג פאר די שטאדט.

דערצו האב איך בעקומען א בריעף פון א צווייטען קארעספאנ־דענט ה' איש תם, וועלכען איך קען זעהר גוט און קען זיך אויף איהם פערלאזען און נאך א בריעף מיט עטליכע אונטערשריפטען, וועלכע איך קען ניט, אז דער נייער רב איז מיט אלע מעלות פון דער וועלט, — און איך האב זיך געפרעהט.

אָבער, צו מיין גרעסטען בעדויערען, האָב איך אויך בעקומען בריעף פון רבנים, וועלכע זאָגען אַז אַלעס וואָס עס איז געשריבען וועגען דעם נייעם רב ה' ר. אין "יוד" נומער 34 איז קיין הונדערט־חלק, וואָס מען וואָלט בעדאַרפט שרייבען וועגען איהם, און למען האמת האָפען זיי, אַז איך וועל דרוקען נייע "מעשים טובים" וועגען דעם רב.

מערקווירדיג איז דאָס, וואָס ביידע וויניצער קאָרעספּאָנדענטען, אויף וועלכע איך קען זיך פערלאָזען, זענען פון די שענסטע וויניצער בעלי בתים, צוויי אייגענע ברידער פון לייטישע עלטערן, ביידע זענען בעוואוסט פאַר לייטישע מענשען ניט נור אין וויניצע, נאָר אויך אין אַנדערע שטעדט פון יענער געגענד, און איינער שרייבט אויף דעם נייעם רב, אַז ער איז מיט אַלע מעלות און אַז אַזאַ רב איז אַ כּבוד פאַר די שטאָדט, און דער צווייטער — אַז אַזאַ רב איז אַ בזיון פאַר די שטאָדט. טהייל רבנים שרייבען, אַז איך האָב וועגען רב געשריבען ניט אמת, און טהייל רבנים, אַז וואָס איך האָב געשריבען איז ווענינ.

וואו זשע איז דער אמת? וועלכער צד, וועלכע רבנים זאָגען דאָ דעם אמת?

איך גלויב בּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה, אַז דער נייער רב איז אַ גרויסער למדן, אַ לייטישער מענש און אַ שיינדלינג פאַר די שטאָדט. נאָר אפילו אויס די בריעף פון רב'ס צד, וועלכע שרייבען אויף איהם אַלעס גוטס, האָב איך זיך איבערציינט, אַז דער נייער רב איז אַ איש חַיִל, דאָס הייסט אַ גרויסער בַּעַל מַחְלוֹקֶת. וואו ער איז נור געוועזען רב, אין דובנע צי אין קאַכאווקע, האָט ער אומעטום געפיהרט מחלוקת. איך גלויב זיין צד, וואָס זאָגט, אַז די מחלוקת האָבען שטענדיג אָנגעהויבען אַנדערע, נאָר דאָס זעהען מיר זיכער, אַז וואו עס זענען נור מחלוקת געוועזען, איז דער רב ה' ר. אויסגעוואַקסען. און אַנשטאַט שלום, וואָס אַ רב דאַרף אומעטום מאַכען, זענען נאָך געוואָרען גרעסערע מחלוקת. דאָסזעלבע קומט איצטער אויך פאָר מיט איהם אין וויניצע. איבער דעם נייעם רב קריגט מען זיך אין שטאָדט ניט נור ווילד פרעמדע מענשען, נאָר אפילו אייגענע ברידער פון איינענע טאַטע מאַמע.

אויף יעדען אופן, ווי באַלד דאָס רוב האָט דעם נייעם רב אויסגעקליבען (ווי איינינע פערזיכערען מיר), מוז דער קלענערער צד בעשטעהן דערויף למען השלום.

אין די יודישע שטעדט לעבט זיך נאָר ניט אַזוי גוּט, אַז מען זאָל אַנמאַכען פוסטע מחלוקת, וועלכע קענען ניט נור קיין נוטצען ברייננען פאַר דעם כלל, נאָר פיעל שאַנדע פאַר איינענע און איבערהויפּט פאַר פרעמדע...

וואָס עס געהער זיך אָן צו אונזער צייטונג, וועט זי מעהר קיין בריעף וועגען די וויניצער צדדים ניט אָננעהמען: ערשטענס, ווייל דעם אמת איז דאָ שווער צו געפינען ביי ביידע צדדים און צווייטענס, איז שלום אין די יודישע שטעדט און שטעדטליך ביי אונז טייערער פון אַלעס...

אֱמֶת.

מען שרייבט אונז.

א. נ. פון האריעוו (בעס. גוב.): אונזער געמיינדע איז איינגעפאַלען זעהר אַ גוטע זאַך. ביי אונז געפינט זיך אַ תלמוד תורה פאַר אָרימע קינדער, וועלכע פיהרט זיך אין בעסטער אָרדענונג, אָבער ווי דער שטיינער איז; לערנען זיך דאָרט נור יונגליך. אָרימע מיידליך האָבען ניט וואו צו לערנען און עפענען פאַר זיי אַ בעזונדער שולע איז ניט דאָ אַזוי פיעל געלד. מען האָט געזוכט מיטלען, ווי געלד צו קריגען אויף עפענען אַ שולע פאַר אָרימע מיידליך, נאָר מען האָט ניט געפונען, דערום איז זיי איינגעפאַלען צו עפענען אַ שולע פאַר מיידליך טאַקי אין דער זעלבער תלמוד תורה און לערנען מיט זיי אין דער צייט, ווען די שילער זענען פריי פון לערנען. דאָס ברויכט קאָסטען ניט קיין פיעל געלד. די הוצאות דערויף וועט מען נעהמען פון דער קאָראָבקע. מען האָפט, אַז אויך די יודישע חברה צו פערברייטען בילדונג אין רוסלאַנד וועט אין דעם מיטהעלפען.

מיין הויפּטצוועק פון שרייבען דאָס נייעם אין אייער צייטונג איז, אַז די געמיינדען פון ניט רייכע שטעדט זאָלען אונז אין דעם קענען נאָכטהון, ווייל כמעט אין יעדער יודישער שטאָדט, ווי אָרים זי זאָל ניט זיין, נעפינט זיך אַ תלמוד תורה, קען מען דאָרט אָהן גרויסע קאָסטען אויך איינפיהרען צו לערנען מיט אָרימע מיידליך אין דער צייט, ווען די יונגליך זענען פריי פון לערנען. מען דאַרף נור לעהרער צאָהלען און קיין אַנדערע קאָסטען איז דאָ ניטאָ.

N. פון באַילשאָי טאַקמאַק (טאַוור. גוב.): ביי אונז נעפינט זיך אַ מעדכענשולע צוזאַמען מיט אַ "שבת שולע", וועלכע טראָגט דעם נאָמען "ל. י. בערנער". די שולע נעפינט זיך אין אַ הויז, וואָס די יורשים בערנער האָבען דער שולע געגעבען אומזיסט. דאָס פּראָגראַם פון לערנען איז דאָס זעלבע וואָס אין די צוויי קלאַסנע שולען פון מיניסטעריום פון פאָלקס בילדונג, נאָר דאָ ברויכט מען לערנען 4 יאָהר. אויסער אַלגעמיינע זאַכען ווערט אויך דאָ נעלערנט די יודישע רעליגיאָן, העברעאיש, יודישע געשיכטע, האַנדאַרבייט און זינגען.

אין פאַריגען יאָהר האָבען זיך אין שולע געפונען 132 שילערינען, פון זיי אין דער ערשטער אָבטהיילונג 40, אין דער צווייטער 49, אין דער דריטער - 34 און אין דער פירטער — 9. אין דער שבת שול האָבען נעלערנט 17 שילערינען. פון די אַלע 149 שילערינען האָבען נעלערנט 90 אומזיסט אָהן שום צאָהלען. אויסער דעם האָבען 58 שילערינען בעקומען אומזיסט ביכער צום לערנען, קליידונג 57 — און 17 שילערינען — שיך.

אין דער צייט פון יאָהר האָט מען פאַר זיי געמאַכט אַ קינדעראָוונד (אים חנוכה), אַ ליטעראַרישען אָוונד און אין חודש מאַי האָט מען די שילערינען געמאַכט אַ שפּאַציער אַ אין דייטשע קאָלאָניע. הוצאות האָט די שולע געהאַט 2125 רובל 44 קאָפּ. און הכנסה איז אין גאַנצען געוועזען 1035 רובל 16 קאָפּ. די 1190 רובל 28 קאָפּ. וועלכע האָבען געפעהלט, האָבען די יורשים ה"ה פ. און מ. בערנער דערלעגט פון זייער קעשענע.

נאָר עס פרעגט זיך, איז דען מעגליך, אַז אַזאַ וויכטיגע שולע זאָל קענען לאַנג עקסיסטירען מיט אַזאַ גרויסען דעפעציט? קען מען דען פערלאַנגען, אַז יאָהר יעהרליך זאָלען די ה"ה בערנער דעקען דעם גרויסען דעפעציט?

אונזערע בעלי־בתים און איבערהויפּט זייערע פרויען וואָלטען זיך בעדאַרפט מעהר אינטערעסירען מיט דער וויכטיגער שולע, דאַן וואָלט זי געקענט אויסקומען אָהן דעפעציטען.

די יודישע וועלט.

עסטרייך. זונטאַג דעם 13/10 וועט זיין אין לעמבערג אַ פערזאַמלונג פון יודישע סטודענטען צו דער פערזאַמלונג זענען בעשטימט די פאָלגענדע רעפעראַטען.

1. איבער די גרינדונג פון אַ פעריין "יודישעס וויסען". רעפערענט יעקב טהאָן.

2. יודישע פעריינען פון גימנאַסטיק און ספּאָרט. רעפערענט: יעקב זעצער און דוד העשעלעס.

3. אַ יודישעס סטודענטען־היים אין לעמבערג. רעפערענט: גוסטאַוו בראַמבערג.

4. די לאַגע פון דער יודישער יוגענד. רעפערענט: היינריך לעווענהערץ.

5. דאָס נגיעות פון יודישע סטודענטען צו זייערע חברים נישט־יודען.

*

רוסלאנד. — דער קאָמיטעט צו העלפען די נשרפים אין בריסק דליטא האט ביז אהער צונויפגעקליבען 81,000 רובעל (פון זיי איז די נדבה פון רוסישען קייזער 50,000 ר׳). כדי די בעשעדיגטע הענדלער און בעלי בתים זאָלען קענען ווייטער פיהרען זייער געשעפט, האט דער קאָמיטעט בעשלאָסען צו אסיגנירען 10,000 רובעל אויף געבען הלואות צו 150—300 ר׳ אָהן פראָצענט מיט דעם תנאי אויסצוצאָהלען זיי במשך פון 4 יאָהר. פון דעם געלד וועט זיך שפעטער בילדען א פאנד צו געבען שטיצע אין אומגעריכטע אונגליקספעלע. 2000 רובעל האט מען פונאנדערגעגעבען בעלי־מלאכות אויף איינקויפען כלים, 500 ר׳ — זעהר נויטבעדירפטיגע, 2000 ר׳ האט מען געגעבען בתורת הלואה דער יודישער צדקה־חברה, כדי צו בויען ביליגע וואָהנונגען פאר די אָבגעברענטע. 59,000 ר׳ האט מען פונאנדערגעטהיילט אלס שטיצען, און דעם רעסט האט מען אויסגעגעבען אויף דינגען וואָהנונגען און אנדערע בעדערפענישען.

— אין אדעם איז נאָך אמאָל געווען א משפט וועגען די תביעות פון ה׳ א. העלמאן און בורדין, וועלכעס האָבען געהאט שאָדען בשעת דעם אדעסער פאגראָם, דער ערשטער 5596 ר׳ און דער צווייטער 10,000 ר׳. דאָס געריכט האט זיי איינמאָל אָבגעזאָגט און זיי האָבען דערום איינגעגעבען אין סענאט, וועלכער האָט מבטל געווען דעם ערשטען פסק. איצט איז דער משפט צום צווייטען מאל געווען אין דער סודעבנער פאלאטע, וועלכע האט ווידער אָבגעזאָגט זייער תביעה.

— דער סענאט האט ערקלערט, אז 1) יודען סוחרים פון ערשטער גילדע האבען דאָס רעכט צו שיקען קאמי־וואָיאזשערען אין די ערטער אויסערהאלב פון תחום; 2) אז די פאָליציי האט נישט קיין רעכט אריינצוזעצען אין תפיסה יודען וועלכע קומען אין ערטער, וואו זיי האָבען נישט דאָס רעכט צו וואָהנען — כדי אָבצושיקען זיי דורכ׳ן עטאפ אין די ערטער, וואו זיי זענען צוגעשריעבען. 3) אז די פאָליציי בעאמטע בעגעהן דורך דעם א פערברעכען לויט ארטיקעל 348.

— פאָריגען יום־כפור איז דער דייטשער קייזער ארויסגעריטען פון ראָמינטען, וואו ער איז געווען אויף א געיעג, קיין ווישטינעץ אין א יודיש שטעדטיל נעבען דער גרענעץ, וועלכעס איז אבגעברענט געוואָרען דעם 26 אויגוסט. דער דייטשער קייזער, צוזאמענרופענדיג דעם עולם אויפ׳ן מאַרקפלאַץ, האָט מודיע געווען, אז דער רוסישער קייזער, הערענדיג פון זייער אומגליק, האָט געשיקט פאר זיי דורך איהם 5000 רוב׳ און האָט איבערגעגעבען דאָס געלד זיין הויפט־פערסטער, ער זאָל עס פונאנדערטהיילען צווישען די אָבגעברענטע. דער רוב מענשען, וועלכע האָבען געהאט שאָדען פון דער שרפה, זענען יודען און בשעת דער קייזער איז געקומען אין שטאָדט זענען זיי געווען אלע אין שול. אויף דער אויפפאָדערונג פון קייזער זענען זיי אלע ארויסגעקומען און זיך פערזאמעלט ארום איהם. דער דייטשער קייזער האט אליין אויך געשיקט פאר די אָבגעברענטע תיכף נאָך דער שרפה 10,000 מארק און אויסערדעם געגעבען א בעפעהל זיין הויפט־פערסטער, ער זאָל יעדען טאָג ארויסשיקען ברויט און פערזאָרגען די יודען מיט כשר עסען.

— ווי דער „וואַרש. דנעווניק“ איז מודיע פערגרעסערט זיך לעצטענס די צאָהל פון יודישע סטודענטען אין וועטערינארישען אינסטיטוט אין ווארשוי און אויך אין אנדערע ערטער. א מאָל פלעגען יודען זעהר ווייניג איינטרעטען אין וועטערינאשען אינסטיטוט אזוי אז עס איז נישט געווארען אויסגעפולט די 10%־טיגע נארמע; איצט אָבער וועגען דער נייער בעגרענצונג זיינען די יודען געניטיגט אריינצוטרעטען אומעטום ווי עס איז נור דאָ א לעדיגער פלאץ. אויסער דעם מיינט דער „ווארש׳ דנעווניק“, טרעטען די יודישע סטודענטען איין אין וועטערינארישען אינסטיטוט מיט דער דעה איבערצוגיהען שפעטער, נאָך דעם ענדיגען פון ערשטען קורס, אין איין אוניווערזיטעט, ווייל דאַן בעקומען זיי א דין קדימה פאר אנדערע סטודענטען וועלכע האָבען אפילו גאָלדענע מעדאליען.

— דער „סיעווו׳ זאפאד׳ סלאווא“ איז מודיע אז אין ווילנער האנדעלסשולע טרעטען ווייטער איין ביטען פון שילער. סך הכל זיינען ביז היינט אריינגעקומען מעהר ווי 400 ביטען פון יודען און 40 פון קריסטען. דער פאפעציטעלני סאוויעט איז זיך משתדל אז מען זאָל אויף די לעדיגע פלעצער צונעהמען יודען.

— דער פערוואלטער פון דער לעהראבטהיילונג אין פינאנצמיניסטעריום געהיימראט אנאפאוו האָט נישט לאנג בעזוכט וויטעבסק. די מיטגליעדער פון דער קאָמיסיאָן וועגען עפענונג פון א האנדעלסשול אין וויטעבסק האָבען איהם ערקלערט, אַז אין וויטעבסק, וואו דאָס רב סוחרים און פאבריקאנטען זענען יודען, קען נישט האָבען קיין קיום א האנדעלסשולע מיט בעגרענצונגען פאַר יודען. עס וועלען איהר פעהלען גישט נור מיטלען, נאָר אויך שילער. אייניגע נאכגיביגע מיטגליעדער האָבען געזאָגט, אז עס קען ווערען בעגרענעצט די צאָהל פון די יודישע שילער ביז 50 פראצענט, נאָר מיט דעם תנאי, אז אויף די ליידיגע פלעצער זאלען ווערען צוגענומען יודען. ה׳ אנאָפאָוו איז ארויסגעפאָהרען אוים פעטערבורג לויט דעם פאָלגענדען מארשרוט: דווינסק וויטעבסק, מינסק, סלאנים, נראדנא, ווילנא, ריגא, ליבאווא, נאוואזיבקאוו, קיעוו און פון דאָרט נאָך דרום און פוילען, בעקענענדיג זיך מיט די האנדעלסשולען, וועלכע עקזיסטירען פון פריהער און וועלכע ווערען איצט געגרינדעט. פאָרשט ה׳ אנאפאוו בעזונדערס אוים די פראגע, ווי ווייט די פראצענט בעגרענצונג פאר יודען האָט געווירקט אויף די האנדעלס־בילדונג.

— דער סענאט האָט ערקלערט אז כדי א יודישער סוחר זאָל קענען ווערען פערערכענט צווישען די סוחרים I־טע גילדע פון אינווייניגסטען רוסלאנד איז נייטהיג, אז ער זאָל פריהער זיין 5 יאָהר סוחר I־ער גילדע אין דעם תחום; און עס איז גענוג אז, דער סוחר זאל צאהלען די גילדע אין דעם תחום, חאָטש ער איז נישט פעררעכענט אלס סוחר דורך די קאזיאננע פאלאטע.

— איין יודישער עמיגראנט, וועלכער איז אין 1895 ארויסגעפאָהרען קיין ארגענטינא מיט הילף פון דער חברה יק״א און דאן בעקומען פון טאווריצעסקען גובערנאטאָר איין שיין, אז ער הערט אויף צו זיין רוסישער אונטערטהאנער, איז געגייט געווען איצט צוריקצוקומען קיין רוסלאנד, און האָט זיך דערום געווענדט צום גובערנאטאָר מיט א ביטע אז מען זאל זיין פאמיליע צוריק אָננעהמען פאר רוסישע אונטערטהאנען. אין זיין ביטע בעציעהט זיך דער עמיגראנט דערויף, אז ער און זיינע קינדער אלס געבאָרענע אין רוסלאנד האלטען זיך אויך ווייטער פאר רוסישע אונטערטהאנען, אז צוריקקומענדיג פון ארגענטינא האָבען זיך די קינדער געשטעלט צום פריזיוו און די פאָליציי גיט זיי אויך איצט ארוים צייטווייליגע שיינען, אז זיי מעגען וואהנען אין רוסלאנד. דער טאווריצעסקער גובערנאַטאָר האָט ערפילט די ביטע פון עמיגראנט.

— אין טיפליס (קאווקאז) איז געווען מיט דער ערלויבעניש פון דער פאָליציי איין אסיפה פון דעם יעקאטערינאסלאווער ציוניסטישען ראיאָן. די ערשטע אסיפה איז געווען אין טהעאטער, וועלכער איז געווען בעפוצט מיט יודישע פאהנעס און מגן דוד׳ס. די פיהרער פון דער אסיפה האבען אָבער ניט אָבגעהיט די פאָרשריפטען פון דער פאָליציי, און דערום האָט מען פון זיי צוגענומען די ערלויבניש אויף די ווייטערדיגע עפענטליכע אסיפות. די איבריגע אסיפות זענען דערום געווען קליין און זענען בעשטאנען נור פון די דעלעגאטען.

— אין טשערקאסי (קיעוו׳ גוב׳) איז געעפענט געוואָרען א שניידערארטעל לויט פראיעקט פון בעקאנטע ארטעלען־גרינדער ה׳ נ. וו. לעווינסקי און בעשטעטיגט געוואָרען פון קיעווער גובערנאטאר, אויסער דעם האָבען נאָך 2 ארטעלען בעקומען די ערלויבניש זיך צו עפענען.

— אין ביאליסטאָק ווערט געגרינדעט א חברה צו העלפען די פיזישע ענטוויקעלונג, פון יודישע קינדער.

— אין פאריצי (מינסקער גוב׳) געפינט זיך א חברה פון וואָהלוועלען קרעדיט און א שפארקאסע וועלכע געהערט צו די ערשטגעגריגדעטע אין דעם יודישען תחום. די חברה איז געגרינדעט געוואָרען אין 1899 יאָהר דורך קליינע הענדלער און בעלי מלאכות, יעדער פאי טרעפט אָן 25 רובעל. צום $\frac{1}{4}$ 1901 האָט דער קאפיטאל פון דער חברה בעטראָפען 4787 ר׳ און במשך פון 1900 יאָהר זענען ארויסגעגעבען געווארען 308 הלואות אויף א סומע פון 43,000 ר׳. די חברה איז זעהר בעליעבט און האָפט צו בעקומען אין גיכען איין אנלייהע פון דער רעגירונגס באנק.

לויט דעם מוסטער פון דער פאריצער חברה זענען געגרינדעט געוואָרען נאָך אזעלכע חברות אין מאָזיר, ריעציצא, פעטריקאוו, שטשעדרין און אנדערע שטעדט.

— אין פעטערבורגער אוניווערזיטעט איז פארהאן א בעזונדער אראבישיודישע אבטהיילונג. בכלל איז דא זעהר ווייניג בעלנים איינצוטרעטען אין די דאָזיגע אבטהיילונג און הייגטיגס יאָהר האט זיך נישט געפונען קיין איין קריסט, וועלכער זאָל וועלען אהין אנקומען. 4 יודען האָבען אפילו יאָ דערלאנגט ביטען, נאָר ווייל עס זענען ני׳ט אנגעקומען קיין קריסטליכע ביטען האָט מען די יודען נישט געקאנט אננעהמען. די פראָפעסאָרען פון דער דאָזיגער אבטהיילונג ווענדען זיך איצט מיט א ביטע צום מיניסטער פון פאָלקס בילדונג, אז מען זאָל אויסנאהמסווייזע צונעהמען די 4 יודען וועלכע ווילען איינטרעטען אין די אראבישיודישע אבטהיילונג.

— דעם $^{27}/_{8}$ איז אין ראסטאוו־דאן געווען איין אספה פון בעלי־מלאכות אוים דעם שניידער־צעך. אויף דער אספה איז פאָרגעלעגט געוואָרען איין אנטראג פון אייניגע גרויסע ווארשטאטען פון פארטיגע קליידער, אז מען זאָל זיך ווענדען מיט א ביטע, דאס מען זאָל ערלויבען יודען בעלי־מלאכות וואָהנען צייטווייליג אין ראסטאוו. די גרופפע, וועלכע איז ארויסגעטרעטען מיט דעם דאָזיגען אנטראָג, ווייזט אן אז זייט אין ראסטאוו־דאן האָבען יודען שניידער פערלאָרען דאס רעכט צו וואָהנען, האט זיך שטארק פערקלענערט די אויסארבייטונג פון פארטיגע קליידער, ווייל ערשטענס איז אין ראסטאוו דאצו ווייניג ארבייטער, כדי פארטיג צו מאכען די גאנצע ארבייט און צווייטענס זענען פיעל פון די נישט יודישע ארבייטער שכורים, מיט וועלכע עס איז שווער אויסצוקומען. ליידער האט אָבער דער אנטראג געהאט זעהר פיעל מתנגדים מצד פון די קליינע שניידערליך, וועלכע האָבען מורא פאר די יודישער קאנקורענץ און דערום איז דער אנטראג נישט אנגענומען געוואָרען.

— דער עהרען־קוראטאר פון די ווילנער טהעאטערען ה׳ סלעזקין האט בעשלאָסען אוועקצוגעבען 1 פראצענט פון דער לייזונג אין די טהעאטערען די ווילנער צדקה־חברות אהן אונטערשיעד פון רעליגיאָן. די יודישע חברות וועלען בעקומען זייער טהייל פאר די יודישע ימים־טובים אין הערבסט און צו פסח.

דייטשלאנד. — נישט לאנג איז געווען א אסיפה פון דייטשע יוריסטען, אויף וועלכע דער פרעזעס האט מודיע געווען, אז די דייטשען קענען שטאלצירען מיט זייערע אדוואָקאטען, צווישען וועלכע עס געפינען זיך אזאלכע וויכטיגע יוריסטען ווי..... און נאכהער האט דער פרעזעס אויסגערעכענט די נעמען פון 15 בעריהמטע יוריסטען פון וועלכע 13 זענען—יודען.

*

רומעניען — פון מאי 1899 ביז יאנואר 1901 האט די חברה „כל ישראל חברים" אויס געגעבען פאר רומענישע ארימע יודען ½ מיליאן פראנק. איצט עקזיסטירען אין פערשיעדענע ערטער אין רומעניען 25 יודישע קיכען וועלכע גיבען ארויס עסען 6360 פערזאָן טעגליך, און קאסטען דער חברה 25,000 פר' מאנאטליך. אויף רייזעקאסטען פאר עמיגראנטען האט מען אויסגעגעבען 45,0000 פר'.

*

ענגלאנד. — אין נייעם „יודישען יאהרבוך", וועלכער איז ערשיענען אין לאנדאָן, זענען געבראכט איינינע סטאטיסטישע ידיעות וועגען דער צאהל פון יודען אין פערשיעדענע ערדטהיילען. סך־הכל געפינען זיך יודען אויף דער וועלט 11,242,655 נפשות; און נעמליך: אין אייראפא 9,351,730, אין אזיען — 368,000, אין אפריקא — 403,800, אין אמעריקא — 1,103,135, אין אויסטראליען 16,000. אין גאנץ ענגלאנד (מיט איהרע קאלאָניעס) געפינען זיך 250,000 יודען, און אין לאָנדאָן אליין 97,000.

ראמאנסען.

I.

אין דעם ווייטען לאנד מצרים,
זאגט מען, שטעהט א פיראמיד...
הויבט די זון נור אן צו שיינען,
הויבט ער זינגען אן א ליעד.

אבער ווי די זון פערגעהט נור,
קעהרט איהר פנים אב פון איהם,
הערט דער טהורעם אויף צו זינגען
און פערלירט זיין צויבערשטים.

קוק זיך איין, איך בין דער טהורעם
און דו ביסט מיין גאלדענע זון!
הויבט דיין פנים אן צו לייכטען,
הויב איך זינגען אן דערפון...

אבער ווען דיין בליק ווערט פינסטער
און בעקוקט מיך אזוי קרום,
דאן ווערט פינסטער מיר אין הארצען
און איך ווער בעטריבט און שטום...

II.

איך בין דיר דיין גוטסקייט איצט מוחל,
דיין זיסע רחמנות מיך קרענקט:
איך וויל קיין נדבה ניט געהמען
פון שפעטיגער ליעבע נעשענקט.

פלעגסט לאכען, ווען מיר פלעגט צוברעכען
דאס הארץ זיך פון שמערץ אהן א שיעור!
ביי דיר איז א שפילכעל געוועזען
מיין ברענענדע ליעבע צו דיר...

נור יעצט, ווען פערמוטשעט, דערחרג'עט
איז יעדער פערלאנג אין מיין ברוסט,
און מיר איז פון צרות פערגאנגען
פון לעבען און ליעבען די לוסט...

איצט קומסט דו דיין מיטלייד צו צייגען
און ביסט אזוי ווייך, אזוי מילד,
איצט קומסט דו ערפילען דעם וואונש מיר
וואס דו האסט אמאל ניט ערפילט.

נאר איך בין דיר דיין גוטסקייט איצט מוחל,
דיין זיסע רחמנות מיך קרענקט, —
וואס איך האב אמאל ניט געפועלט,
וויל איך איצט ניט קריגען געשענקט....

קאלאראדא. יהואש.

די זומערפויגעל.

א מעשה פאר גרויסע און קליינע קינדער.

V.

די איבריגע יונגע שטארכען האָבען זיך דערווייל שטארק פלייסיג געלערנט פליהען. אויפ'ן דריטען אדער פירטען טאג האבען זיי שוין געקענט נישט־קשה'דיג פליהען און האָבען געמיינט אז זיי קענען זיך שוין לאָזען שוועבען הויך אין דער לופט.— וואס קליינע קינדער מיינען, דאס טהוען זיי טאַקי געוועהנליך באלד, ווארום קליינע און יונגע קינדער שטעלען אויף זיך א סך, ווייל זיי האבען נאך נישט געפרוווט עפיס צו טהון, מיינען זיי אז אלעס איז גרינג, אז מיט זייערע כוחות קענען זיי אלסדינג טהון, און אזוי האבען זיך אונזערע קליינע שטארכען נישט לאנג ווארטענדיג געלאזט פליהען, אבער אז זיי האבען זיך נור אויפגעהויבען א ביסיל, און זיך געלאָזט צום וואלד, זענען זיי באלד מיעד געווארען און האָבען נעמוזט זיך אומקעהרען צוריק.

— איי, קינדער בלייבען טאקי קינדער! — זאָגט זיי די מוטער שמייכלענדיג און צוזעהענדיג, ווי זיי שלאָגען מיט די פליגלען צוריק ארויסצודראפען זיך אויף דער נעסט, שוין נעביך גאר אהן כוחות.— פריהער האט איהר זיך גאָר ניט געוואלט ריהרען פונ'ם ארט, און איצט לויפט איהר שוין גאָר פאר פייער און אין פאר וואסער. געדולד, נעדולד, קינדערליך! פרווט פריהער גוט אייערע כחות, לערנט זיך אויס גוט פליהען, און דער עיקר, נעמט אייך אָן פריהער מיט קרעפטען, אז איהר זאלט זיך קענען לאנג האלטען אין דער לופט אומגענעסען, דערנאך וועט איהר זיך מעגען לאזען שוועבען אין דער וועלט!

די ווייסע חברה אונטען אויף דער גאס האט אויך געזעהען, ווי די קליינע שטארכען האבען זיך געלאזט פליהען, זענען געפאלען און האבען געמוזט זיך אומקעהרען צוריק אין דעם נעסט אריין. דאס האט זיי צוגעגעבען קאראזש נאך מעהר פון זיי צו לאכען און חוזק צו מאכען; ווארים פון „בנפול אויבך אל תשמח" (אז דיין שונא איז געפאלען, זאָלסט דו זיך נישט פרעהען) האלטען זיי גאר נישט, חאטש ביי זיך אין זייערע בתי־מררשים זענען זיי נור „גאט און ציצית" און רעדען נור דערפון, ווי אזוי מ'דארף ליעב האבען יעדען מענש, אפילו א שונא. נאר, ווי זאגט מען עפיס, רעדען קאָסט דאך קיין געלד נישט. וואס זשע ארט עס, אז מע האט ליעב די גאנצע וועלט מיט דעם מויל. אז מע וויל אדער ווען מע בעדארף נור, קען פון דער ליעבשאפט פאלען אזא־שרעק אויף אלע, אז עס זאל זיי ווערען פינסטער אין די אויגען.

— נו, עפיס גוט דאָרטען, וואהין איהר זענט געפלויגען?—האבען זיי געשריגען מיט א געשפאט — פון דעסטוועגען זענט איהר באלד צוריק געקומען, חאָטש דאָ ווארפען מיר אייך שטיינער. אפנים איהר וועט זיך שוין פון אונזערע הענד נישט אויסדרעהען, דא וועט שוין זיין אייער עק! — און אזוי רעדענדיג האבען זיי ווייטער אָנגעהויבען זונגען דאס זיסע ליעדעלע.

— זאָלען מיר ארונטערפליהען און זיי אויסשטעכען די אויגען מיט די שנאבלען? זאגען די יונגע שטערכליך צו דער מוטער.

— ניין, לאָזט זיי לויפֿען,— ענטפֿערט די מוטער — דערפֿון וועט גאָר נישט אַרויסקומען. דאַרפֿט איהר מיט זיי פֿיהרען קריג און דערויף פֿערלירען אייערע כחות, גלייכער זיי בעניצען דאַרויף אונז צושטאַרקען, מיר זאָלען קענען זיי פּטור ווערען. לאָזט זיי לויפֿען און לאָמיר טהון אונזערעס: איינס, צוויי, דריי; איינס, צוויי, דריי; איצט וועלען מיר פֿליהען רעכטס; איינס צוויי, דריי, איצט לינקס פֿונ׳ם קוימען; איינס, צוויי דריי, אָ, איהר זעהט? זעהר גוט! אַ, איצט נאָך בעסער, טאַקי גאָר אויסגעצייכענט דער לעצטער מאָך מיט די פֿליגעל; דערפֿאַר וועל איך אייך מאָרגען מיטנעהמען אויף דער זומפּ! דאָרטען וועלען זיין נאָך עטליכע פֿון אונזערע פֿאָרנעהמסטע פֿאַמיליעס מיט די קינדערליך, זעהט זשע איהר זאָלט זיך דאָרט האַלטען גלייך און גוט פֿליהען; לאָזען די גרויסע צאַפּעס זעהען אַז מיר זענען די אמת׳ע שטאָרכען.

— נו, און אין די שלעכטע גראָבע יונגליך זאָלען מיר זיך טאַקי נישט נוקם זיין? — טענה׳ן די שטערכליך אַלס זייערס, ווייל די גאַסעניונגליך מיט זייער שפּאָט און מיט זייערע שטיינער האָבען זיי נעביך נישט געלאָזט לעבען, און זענען זיי געלעגען טיעף אין דער לעבער.

— לאָזען זיי שרייען צוזעצטערהייט, וואָס זיי ווילען, זאָג איך אייך, וואָס דאַרפֿט איהר זיך צוהערען צו זייער בילען? איהר וועט זיך דאָך אויפֿהויבען הויך, העכער ווי די וואָלקענס, און וועט קומען אין אַ שען וואַרים לאַנד, און זיי וועלען דאָ פֿערפֿרוירען ווערען און נישט זוכה זיין צו זעהן אַ גרין בלעטיל.

— נישט קשה, מיר וועלען זיך פֿאָרט אין זיי נוקם זיין! — זאָגען די שטאָרכען שטילערהייט איינער צום אַנדערען אַזוי אַז די מוטער זאָל נישט הערען.

נאָר די מוטער האָט יאָ געהערט.

— גוט! — זאָגט זי — איך זעה, אַז זיי ליגען אייך טיעף אין הארץ די אַלע בזיונות און דאָס גאַנצע שלעכטיגקייט וואָס איהר ליידעט פֿון די גאַסעניונגליך. דאס איז דוקא נישט קיין חסרון, מיינע קינדערליך, איך זעה אַרויס אַז איהר האט אמת׳ע איידעלע געפֿיהלען, איהר פֿיהלט אַז איהר זענט גאָטס בעשעפֿעניש גלייך מיט אַלע היות, אַז קיינער האַט נישט קיין רעכט זיך צו האַלטען גרעסער פֿון אייך און זיין איבער אייך אַ הערה, איבער אייך געוועלטיגען, אייך יאָגען אָדער מאַכען פֿון אייך געשפּעט. מיט אַזעלכע געפֿיהלען וועט איהר שוין נישט בלייבען קיין קנעכט ביי יענעם; אי׳הר וועט נישט פֿערקויפֿען אייער כבוד פֿאַר אַ ווערימיל, פֿאַר אַ שלענגיל, אַבי אָנשטאָפּען די קישקע, וועט נישט בייגען די קעפּ פֿאַר יעדער נידריג בעשעפֿעניש. לעבען זאָלט איהר דערפֿאַר, מיינע טייערע זיסע קינדערליך, איך זעה, איהר זענט אמת׳ע שטאָרכען, וואָס זענען אויסגעוואַקסען הויך, הויך אונטער׳ן הימעל, אין גאָטס בלויער ריינער לופֿט. דער וואָס קלערט און פֿיהלט אַנדערש, דער וואָס איז גרייט איבערצוטראָגען אַלע שלעק, אַלע צרות, אַלע בזיונות, דער וואָס בויגט זיך איין אין דרייען פֿאַר אַ ליאַדע גאַסעניונגליך, ציטערענדיג פֿאַר אַ קלאַפּ, דער איז נישט ווערטה זיך אָנצורופֿען גאָטס בעשעפֿגיש, צו אָטהמען מיט דער ריינער לופֿט. אַזעלכע מיני בעשעפֿענישען זענען ערגער ווי די ווערים, און דעריבער טרעט זיי יעדער מיט די פֿיס.

— פֿאַר וואָס־זשע לאָזט דו אָבער נישט מיר זאָלען זיך נוקם זיין אין די שלעכטע יונגליך, וואָס ווילען אונז צוטרעטען? פֿרעגען די יונגע שטאָרכען.

— יאָ, פֿאַר וואָס טאַקי לאָזט דו אונז ניט זיך נוקם זיין אין די שלעכטע שקצים, וואס ברייגנען אונז צו אַלע צרות און נידריגקייטען,— איז צוגעשטאַנען דער עלטערער פֿון אַלע, וואָס האָט ליעב געהאַט זיך אַריינצולאָזען אין חקירות: דער וואָס צוטרעט יענעם, ווייל יענער איז שוואַכער פֿון איהם, איז דאָך פֿיעל נידריגער פֿון דעם דאָזיגען שוואַכען, וואָס נעביך פֿון שרעק און מורא צוטרעטען צו ווערען, שמייכעלט ער אַביסיל אונטער דעם שטאַרקערען און טהוט איהם אין אַלסדינג נאָך. יאָ, עס זאָל ניט זיין די אייבינע מורא און שרעק פֿאַר די שלעכטע, וואָס בענוצען זייער קראַפֿט נור שלעכטס צו טהון, וואָלט ניט געוועזען אַזוי פֿיעל נידריגקייט און שמייכלעריי ביי די שוואַכע, וואָס מוזען נעביך אין דער נויט זוכען פֿערשיעדענע מיטעל זיך אַרויסצודרעהען פֿון זייערע הענד. פֿאַר וואָס האט אונז אונזער ברודער פֿערלאָזט און איז איבערגעגאַנגען צו זיי? ווייל זיי האָבען כסדר אונז געשראָקען מיט קוילען, פֿערברענען, יאָ! איבער זיי, איבער זייער שלעכטיגקייט, איבער זייער געשפּעט, חוזק מאַכען און טוידטשרעקען קומט אַרויס ביי אונז אַזוי פֿיעל נידריגקייטען און דערפֿאַר האב איך זיי מעהר פֿיינד ווי פֿאַר אַלעס.

דער פֿאָטער איז געשטאַנען אויף דער וואַכע נעבען דער נעסט און האָט אַלעס געהערט. ער איז צוגעגאַנגען נעהענטער און האָט מיט פֿרייד און שטאָלץ אַקוק געטהון אויף זיין עלטער קינד. די מוטער האָט איהם מיט וואַרימער ליעבע גענומען נעבען זיך און איהם בעדעקט מיט איהרע פֿליגלען. זי איז געזעסען שטיל און טרויריג: מען האָט איהר דערמאַהנט אין איהר פֿערלאָרען קינד און דאָס האט איהר ווייטער צוריסען דאָס האַרץ און אַרויסגערופֿען דעם אַלטען ביטערען וועהטאָג.

אַלע זענען פֿערשווינגען געוואָרען. פֿערשווינגען געוואָרען איז אַלעס אַרום און אַרום. אַלעס האָט גערוהט בעשיצט פֿון דעם שענעם בלויען בעשטערענטען הימעל.

VI.

ס׳איז אַוועקגעגאַנגען אַ פּאָר טאָג, ס׳איז געוועזען אַ שטילער זומערדיגער אָווענד. דאָס געשריי און גערויש, וואס הויבען זיך אָן געוועהנליך אין דאָרף ביים צוריקקומען פֿון דער טשערעדע, ביים אַריינטרייבען די קעלבליך, מעלקען די קיה, ביים אָנטרינקען די בהמות, האָבען שוין אויפֿגעהערט. אַלע דאָרפֿס־לייט מיט די פֿאַמיליען זענען געזעסען אויף די שוועלען מיט די ליימענע קריגליך אין די הענד און האָבען גענעסען וועטשערע, ווי דער מנהג איז אין אַ סך דייטשע דערפֿער. אָט גיט אַ רעווע ערגיץ אַ קעלביל. פֿון אַ נאָהענטער שטאַל הערט מען אַ טופּען פֿון פֿערד, נאָר פֿון ווייטען הערט מען אַ גערייש פֿון רעדער, אַ האַווקען פֿון אַ הונד—, און באַלד ווערט ווידער שטיל. די פֿולע, קייליכדיגע לבנה האָט אַלעס בעגאָסען מיט איהר ווייס זילבערנער שיין און עס ווייזט אויס אַז די גאַנצע נאַטור שטעהט פֿערכשפֿט, איז אַ ים פֿון צוגאָסען זילבער. נאָר עטליכע שטערנדליך בלישטשען קוים אויפ׳ן בלייך בלויען הימעל. אויף איינינע ערטער זענען געלעגען אויסגעצויגען לענגליכע פּאַסען מילך־ווייסע וואָלקענס ניט ריהרענדיג זיך פֿון דעם אָרט, גלייך ווי זיי וואָלטען נעדרימעלט אין דער זיסער ריינער בלויער לופֿט. שטיל, נישט ריהרענדיג מיט איין

צוויינגיל, מיט איין בלעטיל, איז געשטאַנען דער דעמבענער וואַלד אין גאַנצען איינגעוויקעלט אין פּראַכט ווייסען מאַנטעל פון דער לבנה־שיין. ווי רוישט ער תמיד און קרעכצט, יאָמערט און וויינט אַז דער ווינד בלאָזט אָדער אַז עס רעגענט און דונערט און די בליצען שניידען דורך די שוואַרצע, הימעלדעק. ווי רייסט ער דענסטמאָל איין די וועלט. און ווי שטיל ווי אַ קינד וואָס ער דרימעלט שטעהט ער איצט אין דעם געטליכען זומער־אָווענד. שטיל אָהן געררויש שוועבען איבער די שפּיצען פון די בוימער גרויסע פֿויגעל. זיי האָבען זיך פֿערשפּעטיגט און איילען זיך איצט אַהיים און היטען זיך ניט אויפֿצוּוועקען דעם דרימעלדיגען וואַלד מיט זייער פֿליהען. נאָך שטילער איז געוועזען אינוועניג אין וואַלד. שטיל און פֿערצויבערט שען איז דאָ אַלעס געוועזען, עס האָט אויסגעוויזען אַ פּראַכטינגער היילינגער טעמפּעל, וואו מלאכים נעהמען זיך צונויף לויבען גאָט. דאָרט אויף די פֿעלדער ליגען לאַנגע שאָטענס פון די הימלען און פון די בערג, זיי ליגען ווי פֿערטיעפֿט אין געדאַנקען. עס זעהט אויס, אַז זיי פֿיהלען די שענקייט פון דער נאַטור און דעריבער ליגען זיי אַזוי שטיל שווייגענד. שען איז געוועזען אין דער נאַטור דעם דאָזיגען אויף דער נאַכט. ס׳האָט זיך געדאַכט אַז אויף דער גאַנצער וועלט איז פּלוצלינג געוואָרען שלום, אַז אַלע מענשען, אַלע בעשעפֿענישען פֿיהלען נור גליק און פֿרייד, אַז, זעהענדיג די געטליכע שענקייט פון דער גאַנצער נאַטור, זענען זיי אַלע בעסער געוואָרען, פֿערוואַרפֿען זייער שלעכטינקייט, זייער שנאה און קנאה איינער צום אַנדערען, זייערע נידריגע תאַוות, זייער פֿאַלשקייט אַלע זייערע שלעכטע נענג, און ס׳איז מעהר ניט דאָ אויף דער גאַנצער ערד קיין בעליידיגטע, קיין בערויבטע, קיין אומגליקליכע.

די פֿאַמיליע פון אונזערע שטאַרכען איז אויך געזעסען ווי בעצויבערט פון דער דאָזיגער שענקייט פון דעם זומער־אָווענד און האָט זיך אין גאַנצען בערוהיגט. זיי זענען אַלע געזעסען ביים עק נעסט און האָבען געפֿיהלט אַזאַ זיסקייט פון דעם שטילקייט און רוהינקייט אַרום און אַרום, אַז זיי האָבען פֿערגעסען אַלע פֿריהערדיגע צרות, אַלע בזיונות. זיי האָבען שוין געקלערט אַז מע דאַרף שוין גאָר אפשר ניט אַוועקפֿליהען פון דאַנען, מ׳קען דאָ אויך גליקליך אָבלעבען די יאָהרען. אַזוי האָט נעדויערט אַקעגען אַ שעה אַנדערהאַלבען.— פּלוצלינג איז אין גאַס אונטען געוואָרען אַ גרויס גערידער. אַלע ווייסע־חברה׳ניקעס זענען מיט געשרייען אַרויס פון די שטיבער. ס׳איז געוועזען דעם טאָג אַ גרויסער יום־טוב ביי די דייטשען, האָט מען זיי דערפֿאַר נאָך געלאָזט אַביסיל אַרומלויפֿען נאָך דעם עסען איידער זיי וועלען געהען שלאָפֿען. עס זענען געוועזען אויך אַזעלכע אָרימע, וואָס האָבען גאָר קיין וועטשערע ניט געהאַט און די עלטערן האָבען זיי נעלאָזט לויפֿען שלינג און שלאַנג זיי זאָלען נור ניט בעטען עסען. ווי אַזוי עס איז שוין דאָרט געוועזען, לעת־עתה איז געוואָרען אויס שטילקייט. די גאַס האָט נעזשומעט און גערוישט, עס האָט זיך אויפֿגעהויבען אַ געשריי אַ לאַרם, אַ קוויטשען, אַ זינגען. יאָהאַן, וואָס איז, פֿערשטעהט זיך, געוועזען אין מיטען קאָן, האָט גראָד דערזעהען דעם אַלטען שטאָרך שטעהעדיג אויף דעם שפּיץ דאַך נעבען נעסט. די איבריגע האָבען זיך באַלד בעהאַלטען אינוועניג אין איין שרעק און ציטערניש, באַלד אַז זיי האָבען נור דערהערט דאָס גערויש.

— חברה! האָט יאָהאַן נעגעבען אַ געשריי, לאָמיר נעהמען פֿולע ושמענים מיט שטיינער און זיך לאָזען אויף די שטאַרכען!

פֿערשטעהט זיך מע האָט איהם באַלד געפֿאָלגט. ס׳האָט זיך אויפֿגעהויבען אַ ווילד פֿייפֿעניש מיט ווילדע שרעקליכע קולות און אַ האָגעל פון שטיינער האָט אָנגעהויבען פֿאַלען אין נעסט אַריין. די מוטער האָט געהאַפּט די קינדערליך און זיי בעהאַלטען אונטער די פֿליגלען. גאָר דער עלטערער פון די יונגע שטאַרכען האָט געוואָלט זעהען, וואָס עס קומט פֿאָר און האָט זיך שטילערהייט אַרויסגערוקט. פּלוצלינג האָט איהם געטראָפֿען אַ שטאַרקער און שאַרפֿער שטיין גלייך אין קאָפּ און ער איז אַנידערגעפֿאַלען טוידט.

ווער איז אין שטאַנד צו בעשרייבען, וואָס פֿאַר אַ פֿינסטערע ביטערע נאַכט האָבען פֿערבראַכט די שטאַרכען. פֿאַר די אויגען ליגט איינער פֿון זיי, און נאָך דער נעליעבסטער און דער טייערסטער, טוידט אין אַ טייך בלוט, און דערביי זענען זיי אין טוידט־שרעק פון דעם שרעקליכען געדאַנק, אַז אָט אָט קען טרעפֿען נאָך איינעם, אַלע איבריגע.

נאָר אויף דעם אַנדערען טאָג האָבען זיי זיך אַביסיל בערוהיגט. גרויס איז געוועזען זייער אומגליק. אָבער אומזיסט וואָלט נעוועזען וויינען און קלאָגען. זיי האָבען זיך ניט מיאש געוועזען. ניט אַוועקוואָרפֿען אַלעס. פֿערקעהרט, דאָס אומגליק האָט זיי געשטאַרקט, ווייל עס האָט זיי נעוויזען ווי פֿאַלש און נאַריש זענען געוועזען זייערע האָפֿנונגען אַז עס וועט ווערען שלום אויף דער גאַנצער וועלט, און די דייטשע גאַסעניונגליך וועלען זיי מעהר ניט טשעפּען. און מיט נייער קראַפֿט און מיט נייעם מוטה האָבען זיי זיך גענומען גרייטען צום אַוועקפֿליהען.

גאָר מיט נייעם גרויסען חשק האָבען זיך גענומען צו דער אַרבייט אויך די יונגע שטאַרכען. אַלע טאָג האָבען זיי זיך נעלערענט עטליכע שעה גאָר נישט מיעד צו ווערען, און באַלד האָבען זיי אָנגעהויבען פֿליהען אַזוי הויך, אַזוי שען און אַזוי גרינג, אַז עס איז געוועזען אַ תענוג אויף זיי צו קוקען.

אַזוי איז אַוועקגעגאַנגען דער זומער און ס׳האָבען זיך שוין אָנגעהויבען די קיהלע טעג. עס איז געוועזען באַלד נאָך ימים־טובים.

(ענדע קומט).

בן־עמי.

„אָזי“.

גרויסערהייט האָט מען איהם גערופֿען יוסעלע, נאָר קינדווייז פֿלעגט מען איהם רופֿען „אָזי“. דעם נאָמען האָט איהם די באָבע געגעבען — זיין פֿאָטער, אַלטער הורוויץ איז נאָך דעמאָלט געזעסען אויף קעסט ביי זיינע עלטערן — דער באָבען איז ניט געפֿעלען גלאַט „יוסעלע: אַזוי רופֿט מען דאָך אַלע יוסעלעך!“ איהר אַלטער׳ס יוסעלע דאַרף אַנדערש הייסען, האָט זי איהם אָנגעהויבען רופֿען „אָזי“. דער נאָמען איז יעדען נעפֿעלען געוואָרען אין הויז, האָט איהם שוין איטליכער אַזוי גערופֿען.

אַ ציטריג קינד איז „אָזי“ געווען, חאָטש ער איז ניט איינער פֿון צעהן געבליבען; נאָר דאָך איז ער דערווייל אַ בן יָחיד געווען, און נאָך אַזאַ בן יחיד: איינער ביים פֿאָטער, איינער ביי דער מוטער, איינער ביים זיידען מיט דער באָבע׳ן, איינער ביי דער מוהמע־רבקה, אַלטער׳ס יונגערער שוועסטער — נאָך אַ מיידיל, און איינער — ביי דער מוהמע אַלטע מיט׳ן פֿעטער מאיר — אַלטער׳ס עלטערער שוואָגער און שוועסטער

וועלכע זענען אויך נאָך געזעסען אויף קעסט, און האָבען קיין קינדער ניט געהאַט.

אַ קייליכדיגער בן יחיד און דערצו נאָך אַ בן יחיד ביי אַ פאָטער — אַ בן יחיד. און וואָס ערגער פון אַלץ אַ בן יחיד אַ בכור. דאָס פלעגט די באָבע'ן ניט לאָזען רוהען: אַ בן יחיד, אַ בכור — פלעגט זי אָבזיפצען; דאַרף מען שטאַרק היטען! זאָל נור גאָט ברוך הוא זיין רעכטע האַנד אויף איהם האַלטען?

פאַר'ן שלאָף פלעגט אָזי מוזען אָרומגעהען זיבען הויזגלידער, יעדען אַ קוש טהון אין דער האַנד און יעדען זאָגען אַ „גוטע נאַכט“.

און אַז אָזי האָט זיך אַריינגעלעגט אין זיין בעטיל, פלעגט יעדער פון די הויזגלידער צוגעהען און געפונען חסרונות אין זיין געלעגער, יעדער פלעגט מוזען פעררירכטען דעם צוקאָפּענס, אויסגלייכען די קאָלדרע, און אָנזאָגען איהם אַ „גוטע נאַכט“. די באָבע פלעגט בלייבען צום לעצט און אונטערלייגען אַ ספר צוקאָפּענס: ס'אַ סגולה פאַר „ניט קיין ריינע זאַכען!“

און אָזי האָט שוין געוואוסט וואָס הייסט „ניט קיין ריינע זאַכען“: „שדים, רוחות, לצים“... ער האָט זיי נאָך קיינמאָל ניט געזעהען, נאָר די דינסט האָט דערצעהלט וועגען זיי, אפילו אויסגעמאָלט, אַ וואָס פאַר אַ משונה'דיגע צורה זיי האָבען, וואָס פאַר שרעקליכע חפציות זיי טהון'ס אָב איבער דער נאַכט! און נור צו קינדער האָבען זיי מעהר שליטה!“

אָהן די דינסט פלעגט „אָזי“ קיין שפּאַן ניט טהון. דאָס איז געוועזען אַ דינסט — ניט צו דער קיך, נור פון „אָזי“'ס וועגען אַליין, דאָס איז אַ מין באָננא געוועזן. —

אָזי האָט פון דער שטאָדט מעהר ניט געוואוסט, ווי זיין היים מיט דער אַנדערער באָבעס הויז, ס'הייסט דער מוטערס עלטער'ן, וועלכע האָבען אויך אין דער שטאָדט געוואָהנט, און וואוהין די דינסט פלעגט איהם אַמאָל פיהרען: אויסער די צוויי הייזער און אַמאָל אין קלויז מיט'ן פאָטער — איז אָזי אין זיינע קינדעריאָהרען ניט געוועזען, ווייל די באָבע איז אַ גרויסער מקפיד געוועזען דערויף.

„זאָל איך געהען שפּאַצירען אַביסיל מיט'ן קינד אויפ'ן פעלד?“ פרעגט אַמאָל די דינסט.

„אויפ'ן פעלד?! חלילה! איהר קאָנט נאָך בעגעגענען עפּיס אַ שכור'ן גוי! דאָס קינד וועט זיך דערשרעקען!“

„זאָל איך מיט איהם געהען אויף דער גאַס אַביסיל?“

— „אויף דער גאַס?! אַט—זשע וועט מען אייך חלילה, שונאי־ציון, איבערפאָהרען!“

— „נו וויל איך מיט איהם געהן צום טייך! ס'איז דאָרט אַזוי פרעהליך!... אויפ'ן גרינעם גראָז... מע שפּאַצירט דאָרט... ניטאָ דאָרט קיין פוהרליך!“

„אַט—זשע וועט ער זיך, שונאי ישראל, צוקיהלען! פונ'ם טייך ציהט תמיד אַ קיהלע לופט!“

„געה זיך מיט איהם דורך צו דער קלויז, צום יידען!“ פלעגט אַמאָל די מוטער ערלויבען.

„האָסטו דיר צו דער קלויז! פלעגט דעמאָלט אָבוועגדען די מוהמע־רבקה, וועלכע האָט תמיד חשק געהאַט אָבצוּווענדען די שוועגערין, און איהר געבען אָנצוהערען אַז אַפילו אויף איהר קינד האָט זי „דאַ“ אַ קליינע דעה — אַט זשע וועט ער נאָך האַפּען דאָרט אַ „גוט אויג“, זיין אין דער היים! געה ניט אין ערגיץ!“

אַזוי האָט אָזי פערבראַכט זיין קינדהייט אין דער היים; און אַז ער פלעגט שוין אַמאָל יאָ געהן מיט דער דינסט צו יענער באָבע'ן, פלעגט ער אויך וועניג פון דער גאַס וויסען: זומער פלעגט מען איהם ניט לאָזען געהען, די היטץ זאָל איהם ניט ברענען; ווינטער איז דאָך שטאַרק קאַלט; ער פלעגט נור דערום געהען ווען ס'איז געווען קיהל, אָבער מען פלעגט איהם אַזוי פערוויקלען, אַז ער פלעגט די וועלט נישט זעהן. פלעגט איהם די מוטער געוועהנליך דאָס העלדזיל פערוויקלען, פלעגט דער מוהמע־רבקה ניט געפעלען דאָס „פערוויקלעניש“: „ס'אַ מאַמע, מ'שטיינס געזאָגט!“ — פלעגט זי צוברומען און פערוויקלען פון אויבען מיט נאָך אַ שאַליכיל; די באָבע האָט איבערגעטראַכט: „חאָטש ס'איז אַפילו ניט קאַלט, נאָר צוקיהלען קאָן מען זיך טאַקי נור דעמאָלס, ווען ס'איז ניט קאַלט“ — פלעגט זי איהם איבער די אויערען אַזוי פערוויקלען, אַז „אָזי“ האָט קוים דעם וועג פאַר זיך געזעהען.

נאָר חאָטש, וואָס אָזי איז אין ערגיץ ניט געוועזען, האָט ער פאָרט געוואוסט פון דער גרויסער וועלט; ער האָט געוואוסט פון „הודו מיט כוש“ וואו אסתר איז אַ מלכה; פון „שושן הבירה“, וואו המן'ס צעהן זיהן היינגען; פון „באר־שבע“ מיט „מצרים“, וואו אויפ'ן וועג דרעהען זיך אַרום „מדינים“ מיט „ישמעאלים“ און קויפען אויף פערבלאָנדזשעטע קינדער, און נאָך און נאָך; ווייל אָזי איז אַנדערש ניט אַנשלאָפען געוואָרען, ביז מ'האָט איהם ניט דערצעהלט עפּיס אַ מעשה, און די דאָזיגע אַרבייט פלעגט די באָבע נעהמען אויף זיך, ווייל זי האָט געדענקט גענוג מעשיות פונ'ם מנורת המאור מיט'ן צאינה וראינה. —

„אָזי“ האָט שוין אַפילו געוואוסט פונים אשמדי מיט לילית'ן; ניט איינמאָל פלעגט ער זיך אויפהאַפּען ביי נאַכט פונ'ם שלאָף מיט איין געוואַלד: „לילות ווערגט מיך!“ און דעמאָלט פלעגט ער אַריבערגעהען צו דער באָבע'ן שלאָפען, זי האָט שוין געקאָנט אַזאַ שפּרוך נאָך וועלכען אָזי איז שוין איבערגעלעגען די גאַנצע נאַכט, חאָטש מיט די אויגען אָפען, נאָר רוהיג.

קלוג איז אָזי געוועזן — אַ זעלטענע זאַך; געהאַט אַ פּיסקיל אויף שרייפליך; אָבגעענטפערט יענעם, ווי איין אַלטער; ער האָט, איבריגענס, געהאַט דערויף גענוג לעהרערס:

— „דערלאַנג מיר, „אָזיניו“, אַ גלאָז וואַסער!“ בעט איהם אַמאָל די מוטער.

— „זאָג איהר — אַליין קאָנסטו דיר ניט נעהמען?“ לערנט איהם די מוהמע־רבקה.

— „אַליין קאָנסטו ניט נעהמען?“ זאָגט ער נאָך וואָרט ביי וואָרט.

— „זאָג איהר: דערלאַנג מיר דאָס גלאָז, וועל איך דיר'ס געבען!“ טהוט אויף דער עלטערער שוואָגער.

— „זאָג איהר — ביסט אַ גרויסע מאַמע, לערנט איהם די באָבע מעגסט דיר אַליין נעהמען.

— און איך, זאָג, בין אַ פּיצעלע, ברעקעלע יונגעלע!“ איז דער זיידע מוסיף.

און אָזי זאָגט נאָך וואָרט ביי וואָרט, און האָט אַ גוטען זכרון געדענקט דאָס אַנדערע מאָל אַליין אָבצוענטפערן; ער זאָגט ווערטליך און שטעכווערטליך, נור ווי איין אַלטער! די שכנים גאַפען: ס'איז איין אויסוואָרף פון אַ קינד!“ זאָגען זיי און שפּייען איהם אָן. —

צום דרדקי מלמד איז אָזי ניט אָנגעקומען: צו פינף יאָהר האָט ער אָנגעהויבען געהען אין חדר, און איז גלייך אַריין צו שמואל חיים דעם „מילכיגען“, וואו מ'האָט שוין געלערנט חומש מיט רש"י. אלף בית און

עברי האט ער זיך אזוי, פון זיך אין דער היים אויסגעלערנט; אזוי—אויף א געלעכטער האט איהם דער פעטער־מאיר געוויזען אין א סידור ביז מם. דער פאטער איז אהיימגעקומען פון דער גאס, האט מען איהם דער־צעהלט די גדולה: אזי קאן שוין דעם אלף־בית פון אלף ביז מם!

— "משוגעים! בייזערט ער זיך, ס'איז נאך צו פריה! א קינד פון דריי יאהר!" — און איז טשיקאווע צו זעהען, ווי אזי קאן שוין ביז מם... און ווייזט איהם גלאט אזוי פאר א פריוו די איבריגע אותיות — אזי קאן שוין דעם גאנצען אלף בית.

אין עטליכע טעג ארום, איז דער זיידע געוואהר געווארען און האט זיך שטארק געבייזערט: "וואס איז דאס פאר איין איינפאל, אזא נפש שוין נעהמען צום לערנען?!"

דאך וויל ער זעהען דעם חידוש: "אזי קנאקט אלף בית, ניט גע־טראכט!" ווייזט ער איהם פאר בעלנות די נקודות — "אזי קאן שוין די נקודות אויך!"

דאס איבריגע האט שוין יעדער פון די הויזגלידער איהם געוויזען בגנבה. דאס עברי איז איהם אביסיל שווערליך אנגעקומען: ער האט ניט געקאנט פערשטעהען: "הולם סמך" איז גאר ניט — "הולם" ניט — "סמך" נאר גאר — "סוי" "מלאפום זין" איז גאר "זו", נאר מ'האט איהם געהייסען נאכזאגען, האט ער נאכגעזאגט, זיך איינגע'חזר'ט און געקאנט.

אז דער זיידע איז געוואהר געווארען, [אז אזי זאגט שוין אב א בלעטיל תרגום, און אין גאנץ "אך קוצ'ך" האט ער סך הכל איין גרייז געזאגט — האט ער איהם אריינגעגעבען צו שמואל חיים דעם מיליכיגען. נאר אויסגענומען מיט איהם, פערשטעהט זיך, מע זאל איהם ניט מאטערן: "נענוג פאר איהם, זאגט ער, צוויי — דריי פרשות חומש מיט אפאר פסוקים רש"י פאר די גאנצע וואך".

"און, געוועהנליך, וואס מעהר אזיניו וועט קאנען, זאגט די באבע, וועט איהר אליך א גרעסערע מתנה בעקומען פון מיר".

אזי איז געוועזען זעהר א גוט קינד. ער האט געוואוסט — מ'האט איהם ליעב, אין האט געוואלט, מע זאל איהם ליעב האבען; דער רבי האט געהייסען צוהערען, האט ער צוגעהערט. אזי האט תמיד געקאנט. "א וואול יונגיל, אזי!" טהוט דער רבי איהם א גלעט איבער'ן בעקיל. דער רבי זאגט: "מע טאר זיך ניט שפיעלען אין קוגעל — מע קאן טרעפען ערגיץ אין א פענסטער אריין; מע טאר ניט לויפען; מע קאן פאלען; מע טאר ניט שפרינגען — ס'קאן ווערה טהון אין די דיעכען!" און אזי האט געפאלגט: געזעסען פון ווייטען און נור צוגעזעהען, ווי די איבריגע קינדער שפיעלען זיך און געווארט, ווי אט—אט וועט איינער טרעפען אין פענסטער, פאלען און האפען זיך פאר די דיעכען.

"שטיל ווי א טויב, קאן זיך די רבי'צען גאר ניט אבלויבען פון איהם: "מע ווייסט גאר ניט, אויב ס'איז דא א קינד אין שטוב... גבירים האבען צו קינדער אויך מזל!"

אזי האט אמאל, ליגענדיג אויפ'ן שלאפבעטיל, און טראכטענדיג פון לילית'ן מיט אשמדי'ן, געהערט די באבע'ן זאגען: "ס'זאל מיר זיין פאר זיין קאפ! ס'א קינד — נור א רוחני! עסט ווי א פייגעלע!"

ער האט זיך אנגעשטויסען, אז א "רוחני" דארף א פנים ווי ווענינ עסען; און אז מ'איז א "רוחני", האט מען נאך מעהר ליעב.

ער האט פון דעמאלס אן אנגעהויבען איבערלאזען פון די איבער־בייסענס, פונ'ם גלאז מילך, אוועקלעגען דאס לעפיל אין מיטען עסען. דער זיידע בייזערט זיך כלומר'שט, נאר נישט קשה, ער האט איהם נאך מעהר ליעב דערפאר. ער האט געגעסען טאקי ניט מעהר ווי א פייגעלע.

אז ער פלעגט געהן אויף דער גאס, פלעגט זיך אויסווייזען — דער ווינד טראגט איהם. ממש — א "רוחני!"

דאך האט דער ווינד אזי'ן ניט געקאנט אוועקבלאזען, ווייל די דינסט פלעגט איהם פיהרען ביי דער האנד אלע אין דער פריה — אין חדר אריין און אלע פאר'ן נאכט — פונ'ם חדר. אליין וואלט זיך אזי'ן ניט געפאסט צו געהען.

אזי לערנט אין חדר בעסער פון אלע קינדער — עלטערע פון איהם. וואס מע זאגט איהם — גלייך מ'האט'ס איהם אין קאפ אריינגע־לעגט און פערזיגעלט — דערצעהלט דער מיליכיגער מלמד.

נאר אין דערהיים ויצט ער אויך ניט ליידיג. דער פעטער מאיר האט יונגילווייז גע'שמ'ט פאר א בעל חשבון; געקאנט דעם גאנצען "מבחר החשבון" אויסענווענינ; האט ער זיך גענומען אויף טשעקאוויסט אויסלערנען דעם "קליינעם" א ביסיל רעכענען. ס'איז איהם ניט שווער אנגעקומען. איינמאל האט ער איהם נור געזאגט: "שטעל אונטער די ציפער אונטער דער צווייטע, די דריטע אונטער זיי ביידע! זאג: דריי־פלוס־פינף־פלוס־זיבען איז פופצעהן", זאלסטו שטעלען פינף און איינס צורעכענען צו די אנדערע ציפערן.

אזי קאן שוין חבור... ער קאן שוין חסור אויך... ער קאן שוין אפילו כפל מיט חלוק. ער פלעגט זיך נור אמאל טועה זיין מיט די נע־מען ווייל דער פעטער האט איהם די נעמען אנגערופען אי אויף יודיש אי אויף לאטיין, פונקט ווי אין "מבחר החשבון"; נאר ביסליכווייז האט ער דאס אויך נאכגעזאגט אהן א טעות. —

אזי וואקסט א רעכענמייסטער! דער פעטער מאיר איז מודה, אז ער וועט איהם נאך איבעריאגען. און, ווי א רעכענמייסטער, ווייס ער תמיד גרויסע רעכענונגען גיכער ווי קליינע.....

ער בערעכענט שוין וויפיעל קלאפטער די ערד האלט ארום און ארום אויפ'ן "קו־המשוה", חאטש וואס ער ווייס אזוי ווענינ פון דער ערד, וואס ער קאן זי איבערמעסטען.....

(פארטזעצונג קומט).

יהודה שטיינבערג.

השלח

מכתב-עתי חדשי למדע, לספרות ולעניני החיים.

המו"ל: חברת "אחיאסף". העורך: אשר גינצברג.

שנה רביעית

יצאה לאור החוברת השמינית

וזה תכן עניניה:

א) סניגורא. (השקפה היסטורית. ב). ד"ר ש. ברנפלד

ב) חקי יחזקאל ביחוסם אל תורת משה. דר. ש. קרוים.

ג) רשימות אמן עברי. ראובן בן מרדכי בריינין.

ד) הכתב והמכתב. (סוף). א. שולמאן

ה) התלמוד (סקירה כללית. המשך). תלמוד

ו) הקבצן העור (ספור. סוף). אליהו מיידאניק.

ז) הרי גלבוע. (שיר). א. ליבושיצקי.

ח) תרגום צרפתי חדש לכתבי הקדש (בקרת). ד"ר דוד ניימרק.

ט) שפת עבר וספרותה באמריקה. מ. ז. רייזין

י) רועים ועדריהם (ה). מ. חשמונאי

יא) ענינים שונים (מכתב אל העורך. מרדכי בן הלל הכהן. — כיצד מבקרים. א. ז. ראבינאוויטש)

מחיר החתימה לשנה: ברוסיה 6 רו"כ, באוסטריה-הונגריה 16 קראנען, באשכנז 13 מארק, בשאר ארצות 17 פראנק, בארץ-ישראל 15 פראנק.

לחצי שנה: חצי המחיר הנ"ל.

לחותמים על "השלח" ו"הדור" ביחד יוזל המחיר בשני רו"כ, וישלם לשנה 10 רו"כ, לחצי שנה 5 רו"כ, לרבע 2.50 רו"כ.

כתבת השלח:

Издательство „АХIАСАФЪ“ Варшава.

Verlag „Achiasaf“. Verantwortlicher Red. M. Berkowicz — Herausgeber u. Buchdrucker Josef Fischer Krakau

ДЕШЕВАЯ ОБСТАНОВКА за 13 РУБЛЕЙ!!!

2 столика угловыхъ для цвѣтовъ	за 3.50
6 обхватовъ металлическихъ	„ 3.—
Вѣшалка для полотенца	„ 1.50
Пара консоликовъ для фигуръ	„ 1.50
Металлическая вѣшалка для одежды	„ 1.20
Этажерка для газетъ (Gazetenhalter)	„ 2.30
	Итого 13 р.

Высылаю налож. плат. задаткомъ 6 руб.

Адресъ: **О. Л. Берковичу, Варшава**
Дикая улица 38.

Оптическій и хирургическій складъ
И. ПИКЪ
Налевки 35, въ Варшавѣ.

עמפפעהלט צו פאבריקס פרייזען ברוכבענדער עלעקטרא-גאלוואנישע וועלכע היילען גרינדליך דעם שווערסטען ברוך, לייבבענדער, בויכבענדער פיר פרויען עלאסטישע זאָקען פיר געשוואָלענע פיס, ברילען מיט ווענעציאַנישע גלעזער וועלכע די אייגענשאפט בעזיצען די אויגען צו שטערקען; אויך פערשיעדענע כירורגישע און אפטישע געגענשטענדע פיר קראנקע, ברוכבענדער ווערדען צוגעפאסט דורך איינען ספעציאליסטען.

פריילינען און דאמען

קענען זיך אויסלערנען גוט שניידען און נייהען אין א קורצע צייט דורך בריעף אין זארגאָן, רוסיש אין דייטש. די מעטאָדע איז די בעסטע און די גרינגסטע. אפילו 12 יעהריגע מערכען קענען זיך גוט אויסלערנען. ניט זוימט אין פרעגט אָן ביי:

Варшава, Госпожѣ Бергѣ Найдичъ

נייעס!! נייעס!

ברוכבענדער עלעקטרא-גאלוואנישע היילען גרינדליך נאך קורצען געברויך, ווי עס איז איבערצייגט געוואָרען, אז נאך 3 מאָנאטליכען טראגען, ווירד דער ברוך פאָללשטענדיג אויסגעהיילט. פרייז פאָן איינער זייטע 6 רובל, צווייזייטיג 10 רובל. בויכבינדען פיר פרויען, עלאסטישע זאקען פיר געשוואָלענע פיס, אונד פערשיעדענע אנדערע כירורגישע ארטיקלען — צו בעקומען נור ביים אפטישען-כירורגישען געשעפט אונזער דער פירמא: אלעקסאנדער סענאטאָרסקא 22 ווארשוי.

אדרעססע:
„АЛЕКСАНДРЪ"
Сенаторская ул. № 22.
Варшава.

דא עס האט זיך געצייגט דאס מען מאכט נאך דיזע ברוכבענדער ביטען מיר אויפמערקזאם צו זיין אויף די אָריגינעלע מיט'ן סטעמפעל פאָן אונזער פירמע

מי שיש לו למכור
„השלח" כרך ג׳ .III וכרך ה׳ .V
יפנה אלינו ונשלם לו מחירו.
חברת אחיאסף.

ראזירען אהנע מעסער!

מיין שער-פודער איז דאס בעסטע פיר האר און בארט, אין איין פאָר מינוטען קאָן יעדער מענש זיך זעלבסט ראזירען אָהנע מעסער, בלויס עטוואס פודער מיט וואסער צו מישען און די האָר דאמיט צו שמירען, די האָר פערשווינדען און דער געזיכט ווירד זויבער און ווייס. מיין פודער איזט פון אָרצטע עמפפאָהלען, און איז מותר מן התורה אפילו לכתחלה („נודע ביהודה תניינא" חלק יו"ד; „תפארת ישראל" מס׳ מכות; פתחי תשובה סי׳ קפ"א). איין שאכטיל פראנקאָ קאָסטעט 1.20 פל. 1 רובל. 2 מארק. 2 שילינג. 2.50 פראנק. 4 שאכטעלן 3 רובל. 25 שאכטעלן 10 רובל. געלד מוז מען פאָראויס איינזענדען. פער נאכנאהמע ווירד ניכט געשיקט. פראגען ווערדען נור אויף דאָפעלט פאָסטקארטען בעאנטוואָרטעט.

J. B. Sakolsky, Place de l'Aurore 30. Antwerpen (Belgien).

לוח ארץ ישראל
שנה שביעית
נערך ע"י א. מ. לונץ בירושלים.
בלוית תמונות וציורים.

כולל מאמרים ע"ד תולדות ארץ ישראל ומצבה בזמן הזה, תכונת מושבות אחינו בא"י ומעמדן, תמונות מחיי הפלחים וכו׳ ידיעות שמושיות הנוגעות לא"י ועוד.

מחירו 40 קאָפ׳ עם פאָרטאָ 46 ק׳

להשיגו אצל חברת „אחיאסף", ווארשא.

שפיגעל-פאבריק
ל. אידעלזאָק, ווארשא
רימארסקא נו׳ 10

עמפפעהלט זיין גראָססעס לאגער פאָן פערשיעדענע שפיגעל, שפיגעלגלאס, טרעמאשפיגעל אזוו.

פערקויף ענגרא עט דעטאיל.

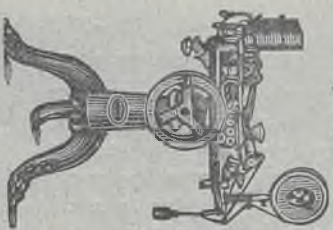

די בעוואוסטע פאבריק פון נייזען מא-
שינען: X. Рищенбергъ, Варшава,
Дикая 44. ווירד פון 1-טען אָקטאָבער
Новолипье 20. איבערגעטראגען אויף

שטרענג כשר איזט אין דער בעוואוסטער קאבער יודישע קיכע פון
פ. קונין אין מאסקווא,
פינדעט זיך יעצט אין איינע שעהנע גרויסע וואהנונג מיט אלע בעקוועמליכקייטען אויף
Ильинка Юшковъ переулокъ д. Адлера, кв. 3. г. г. Москва.
עגזיסטירט שוין 20 יאָהר. גוטע געשמאקע שפייזען, שנעלע בעדינונג.

ניי ערעפענטע יודישע קאנדיטאריי פון
געברידער קאטליצקי,
ווארשא. נאוואליפקי 8.
(„האָטעל ראססיא")

נעהמט אויף בעשטעלונגען אויף צוקערגעבעקס, קאָנפעקטען, מאראזעננאע טארטען, צאָכאָלאדען, קרעמען א. ז. וו. אויף האָכצייטען און בעלער היער אין אויך ארויסצושיקען אויף דער פראָווינץ צו מעסיגע פרייזען.

דאנטיסט
בערלין-קרופיצקי, ווארשא
נאלעווקי נו׳ 7
ספעציאליטעט-קינסטליכע צאָהנע קראָנען און בריקען ארבייט (אָהנע גומען).
!! רעפערירט אין 2 שטונדען !!

! שפאט-ביליג !

2 יאהרגענגע (1899 און 1900) לאנראָנער אילוסטרירטע צייטונג

„פּיפּיפּאקס"

85 נומערן קאָמפלעט (1356 זייטען גרויסע פאָרמאַט), פול: סאַטירא. וויטץ, הומאָר מיט קאַריקאַטורען, אַנעקדאָטען, שפּריכע, ליעדער (דארונטער אויך פון בעריהמטען מאָרים ראָזענפעלד), ראָמאַנען, גרויסע און קליינע ערצעהלונגען, סקיצען און אַרטיקלען פערשיעדענען איגהאלטס. א מאסע גוטע, אינטערעסאנטע און אַנגענעהמע לעזעשטאָף אויף א גאנצען ווינטער, צו פערברענגען ניטצליך און פערגניגט די לאַנגע אָבענדען. פּרייז אנשטאַט 10 רובל — נור 3 רובל מיט פּאָרטאָ. עס איז געבליבען אָ קליינע צאָהל עקזעמפּלאַרען, דאַרום אַהן ראַבאַט זאָגאר פיר בוכהענדלער, וכל הקודם זכה!

Книжный магазинъ Б. Шейнфинкеля
Варшава, Рымарская 3.

!! מעבלירטע צימער !!

מוסטערהאַפט זויבער און בעקוועם איינגעאָרדענט, אים פּרייזע פון 50, 60, 75, 90, 1,25, 1,50 ביז 2 רו"כ א טאָג. באדע-צימער (וואַננעס), גאז-בעלייכטונג. רעעלע בעהאַנדלונג און פּינקטליכע בעדיענונג. מיטטאגע פרישע און שמאקהאפטע פון 35 קאָפּ. אָן, סאמאָווארען אַ 10 קאָפּ.

ה. דוואָרעצקי, סט.-יערסקאַ נו׳ 34.

Меблированныя комнаты
Х. М. Дворецкаго, Варшава
Св. Георгія 34.

אהוב את המלאכה

אלע סארטען שפּיגעל - מאַכען גרינדליך לערנט אויס דורך בריעפע

דער 25 יעהריגער פּראקטיקאנט אין די שפּיגעלפאבריקאציאן

Юдка Вейнблятъ
Варшава, Слизская 22.

לבעלי בריתי לזכרון תמיד !!!

אדריסתי היא רק בת ג׳ מלים:
Я. Нейдичъ Варшава.

Пользуйтесь случаемъ!

Только за 5 руб. высылаю коллекцію морскихъ раковинъ перламутровыхъ разныхъ породъ. Спеціальная мастерская издѣлій изъ раковинъ и бронзы письменныхъ и туалетныхъ принадлежностей. На коллекцію задатокъ въ размѣрѣ 25% высылаю франко.

Адресъ: В. А. ТРАЙНИНУ
Варшава, Наевки 35.

א. וואלף, דענטיסט.
(DENTISTE)
ווארשא, קארמעליצקאַ נו׳ 27.

Парижская папиросная бумага

„Ле Дерніеръ Картушъ"

требовать исключительно гильзъ а также папиросныхъ книжекъ изъ настоящей французской бумаги „Ле Дерніеръ Картушъ"

Бумажка эта признана Химич. Лаборатр. Варшав. Императ. Университета САМОЮ ЛУЧШЕЮ.

Образцы бумажки разныхъ сортовъ высылаетъ безплатно.

ТОРГОВЫЙ ДОМЪ
Д. ЗИЛБЕРЛЯСТЪ
въ ВАРШАВѢ
Граничная улица № 6.

לעהרערס מיטאגע

פּרייז פיר אַ מיטאג פון 6 שפייזע 25 ק׳, מיט פיש 30 ק׳. אויך מיטאג פיר 20 ק׳ 5 שפייזען נור פון 12 ביז 3 אוהר.
גענשא נר. 20 2-טער שטאק.
פערגעסט ניט די אַדרעסע.

אומזיסט פראָספעקט פון חעמישע וועשריי און בעטפעדערן רייניגונג
М. Салямонъ Бѣлостокъ Никол. ул.

איין לעהרער

דער העברעאישען שפּראַכע ערטהיילט אונטערריכט. מאן ווענדע זיך אן ה׳ א"ש פריעדבערג נאלעווקי Nr. 45 וו. Nr. 6

ערעפנעט

מיט דעם גרעסטען קאמפאָרט און היגיעניש איינגעריכטעט

! איין נייע זאלל פיר חתונות און בעלער

אונטערן נאמען **„NOWA HARMONIA"**

אין ווארשא גרזיבאָווסקא Nr. 11 טעלעפאָן Nr. 1443

אַלס אמתיע פאָכלייטע אין דיזער בראנזשע, נאָך לאנגיאָהריגען פּראַקטיק ביי דער פידרונג פון איין זאָלכער זאַלל אויף דלוגא שטר׳ Nr. 12 טעלעפאָן Nr. 1374 קענען מיר זיך דרייסט דעם געעהרטען פּובליקום עמפּפעהלען אַז די סעודות און בעלער וועלכע ווערדען אין אונזערעם נייעם לאָקאַל געמאכט וועלען ענטשפּרעכען דען העכסטען וואונשען און דעם גוסט דער געעהרטען פּובליקום. ווי ביז אהער זאָ אויך פון נון וויטער נעמען וויר אָן בעשטעלונגען היזיגע און פון דער פּראָווינץ. וויר עמפּפעהלען זיך דער ריקזיכט דעס געעהרטען פּובליקומס און פערבלייבען אכטונגספאָלל

BRACIA IGALSOHN.

אַנמערקונג. קיינע קאנדיטארייען בעזיצען וויר ניט. וויר נעמען אָ בעשטעלונגען נור אויף דעם אָרט מינדליך, בריפליך אָדער אויך פער טעלעפאָן „Nowa Harmonia" נומר 1443 אָדער Nouveaute נומר 1374.

לוח אחיאסף לשנת תרס"ב

שנה תשיעית.

שנות קיומו של לוח אחיאסף תשע מעידים על ערכו וטובו ועל סגולותיו הפנימיות המחבבות אותו על קהל הקוראים. הלוח וללו ספורים, שירים, ציורים, מאמרים פובליציסתים ומדעיים השקפות על מאורעות השנה ושאלות החיים, תולדות אנשי שם המצינים בפעולותיהם בעבר ובהוה, תמונות וציורים נחמדים וכו׳ וכו׳. בשנה זו הוספנו פרק חדש בשם „מראשית השנה עד אחרית השנה" הכולל סקירה עמוקה ומשפט צדק על כל המאורע ההשובים בהייהם הרוחנים של אחינו בכל הארצות במשך השנה החולפת. בכלל הוספנו בשנה זו גליונות שלמים של עצם הספר (החלק הספרותי לבד מהזיק כשלשים באנען) הכוללים ענינים רבים ונכבדים, והיתה ההוספה הזאת במקום ספר מיוחד הנספח בתור תשורה.

בלוח אחיאסף תרס"ב השתתפו כמעט כל טובי הסופרים והחכמים ואלה הם:

אלאטין צבי, ברנפלד ש. ד"ר, ביאליק ח. נ., ברשדסקי י., בראנדשטעטטער מ. ד., ברוכוביץ י. ל., בי-ציון ש., בריינין ראובן, ברדיטצבסקי ריכה יוסף, גורדון יהודה ליב (המנוח), דאליצקי מ. מ., הורוויץ מ. כ., הופנשטין א., זינגער א., יצחק בן אשר, כהן יעקב, לודוויפול א. לילענבלום מ. ל., מרדכי בן הלל הכהן, סולער ר"ר, פרישמאן דוד, פרידבערג א. ש., ציטראן ש. ל., קלויזנר יוסף, קפלן יעקב, ראבינאָוויטש א. ז., שולמאן א., שטיינבערג י.

ואלה התמונות אשר באו בלוח אחיאסף תרס"ב:

1) ר׳ זכריהו פראנקעל. 2) פּרופ׳ מ. פיליפזאהן. 3) מאיר איש שלום. 4) אליעזר שולמאן. 5) יצחק ליבוש פרץ. 6) י. י. וויסבערג. 7) ד"ר איזידור זינגער (מיסד הענציקלופעדיע העברית. 8) היהודים בכינה. 9) ר׳ משה מנטיופיורי בימי שחרותו. 10) ר׳ משה מנטיופיורי בימי זקנתו.

מחיר הלוח 1 רו"כ עם פארטא 1,30 רו"כ.
מכורך 1,40 רו"כ עם פארטא 1,70 רו"כ.

Издательство „Ахіасафъ", Варшава.
VERLAG „ACHIASAF", WARSCHAU.